Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-нээ гарана. | № 178 (18201) | 1989 оной августын 3, четверг | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси

СОВЕТУУДЭЙ БҮРИН ЭРХЭТЭ ЗАСАГЫЕ ҺЭРГЭЭХЭ

СССР-эй Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси хүдэлмэрэз **М. С. Горбачевой** түрүүлэлгэ доро августын 1-дэ Кремль соо үргэлжэлүүлээ. Союзна болон автономито республикануудай Верховно Соведуудэй, арадай депутатуудай нютагай Соведуудэй сессинүүдые үнгэргэхэ тухай асуудал зублэхэ зүйлдэ табигдана гэжэ түрүүлэгшээр һуугша мэдээсэбэ. Иимэ сессинүүдые хаа хаанагүй үнгэргэхые түсэблэжэ, тэдээн дээрэ нютаг бүхэнэй байдалые хаража үзэхэ, сэгнэхэ тухай дурадхалнуудые бэлдэхые июлиин 24-нэй заседани дээрэ үгэеэ ойлголсоо һэмди гэжэ тэрэ хэлээ. Энэ талаар өөһэдынгее хараа бодолнуудые, һанамжануудые бэлдэхэ даалгабари Арадай депутатуудай Соведуудэй хүдэлмэриин, хүтэлбэрилгэ болон өөһэдыгее хүтэлбэрилые хүгжөөлгын асуудалнуудай талаар комитедтэ үгтэнэн байгаа.

Депутат **Н. Д. Пивоваров** комитедэй үмэнэһее мэдээсэл хэбэ. Энэ даалгабариие бэлүүлхэ талаар СССР-эй Верховно Соведэй ямар хүдэлмэри ябуулһан тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр мэдээсэбэ. Нютагуудай социальна байдалые хүгжөөлгын улам орёо бэрхэшээлтэй асуудалнуудые, тэдэнние шидхэлгэдэ Соведуудэй дүүргэдэг үүргые зүбшэн хэлсэлгэ үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй оршон байдалда үнгэрһэн байна гэжэ депутат хэлээ. Гүрэнэй политическэ үндэһэ һуури болохо Соведуудые дэмжэхын тула тэдэнэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

Дурсагдаһан сессинүүдые август-сентябрь һарануудта үнгэргэхэ тухай асуудалые зүбшэн хэлсэлгын үедэ үгэ хэлэгшэд һэжэглэжэ байһанаа мэдүүлээ гээд тэрэ саашадаа тэмдэглээ. Ургаса хуряалга, үбэлдэ, һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэлгэ гэхэ мэтын тон шухала удха шанартай хэрэгүүдтэ Соведуудэй эдэбхитэдэй хүсэнэй улам үргэнөөр хэрэглэгдэхэ байһан дээрэ'ээ кимэ һэжэглэлтэнүүд түрэһэн байна. Засагай ба хүтэлбэрилгын олохон нютагай зургаанууд хүдэлмэриингее хуушанай түхэл шэнжэнүүдые, онол арганүүдые хэрэглэнэ, хото, хүдөөдэ гол шухала асуудалнуудые шидхэлгэдэ хабааданагүй гэжэ тэмдэглэгдээ.

Зарим нютагуудтахи социальна шахардуу шанга байдал имагтал энэ ушартай нягта холбоотой байна. Тохёолдоһон бэрхэшээл түбэгүүд хубилган шэнэдхэлгэдэ хүнүүдэй этигэл найдалые бүруу һүргэнэ гэжэ тэрэ хэлээ. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Верховно Соведтэ эльгээгдэһэн бэшэгүүдые, телеграммануудые комитедтэ шэнжэлэн хаража үзэһэн тухайдаа депутат хөөрөө, иимэ хандалганууда нэгые сонос-хон уншаа.

Комитедтэ ороһон дурадхалнуудые зүбшэн хэлсэхэ үедэ хэдэн проектнүүд зохёогдоо. Эдэ бүгэдэнтэй тэрэ депутатуудые танилсуулба. Республика, хизаар, область, район, тосхон бүхэндэ тохёолдоһон бодото байдалые али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр шэнжэлжэ, социально-экономическа гол шухала программануудые бэлүүлгэдэ онсо анхаралаа хандуулха гээшэ үзэмжэдэ табигдаһан проектын гол удха болоно гэжэ тэрэ хэлээ. Эдэ бүгэдэ хүнүүдые гэр байраар, медицинскэ талаар хангалгатай, транспортын, коммунальна албануудай хүдэлмэритэй, өөһтой гурим журам тогтоолготой, гүрэнэй ба нийтын журамые бэхижүүлгэтэй, нөөсэнүүдые хубаарилгатай холбоотой байна. Нютагай Соведуудэй хүдэлмэрилэгшэдһөө гадна, союзна болон республиканска албан зургаанууда, тус Соведэй газар дээрэ оршодог предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд арад зондо һайнаар хандаха өөһтой гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Тоосоото сессинүүдые хуушанайнгаа гуримаар бэшэ, харин дороһоо дээрэ хүрэтэр гэһэн өөһ гуримай үндэһеер үнгэргэхые шидхэгдэ гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Тингэжэ эгээл орёо шухала асуудалнууд дээдэ таладань байһан Совет зургаанууда, тэрэ тоодо СССР-эй Верховно Соведэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаха байна. Болохоёо байгаа тоосоото сессинүүд Соведуудэй бүрин эрхэтэ засагые һэргээхэ хэрэгтэ шухала үүргэ нүлөө үзүүлхэ аабза гэжэ найдажа байһанаа депутат мэдүүлээ.

Элидхэлые зүбшэн хэлсэхэ тухай асуудал түрүүлэгшээр һуугша табиба. Энээн тухай бидэ урда тээнь гүнзэгыгөөр хөөрэлдэһэн байгаабди гэжэ тэрэ хэлээ. Тохёолдоһон бүхы байдалай түлөө нютаг нютагуудта тохохо ушар зүбшэн хэлсэгдэбэ. КПСС-эй болон ВСРП-гэй нүхэд өөһоор үгэеэ ойлголсожо, али бүхы асуудалнуудаар совет-венгер харилсаанай саашадань гүнзэгырүүлхые тэдэнэй хүсэжэ, экономическа холбоо барисаанай асуудалнуудые шидхэлгэдэ шэнээр хөндаха онол арганүүдые зохёохоор бэлэн байһыень уулзалга харуулба гэжэ тэмдэглэгдээ. Үгэеэ ойлголсоһоной үндэһеер түбэй болон нютагай зургаануудай хабаадалгатайгаар КПСС-эй, ВСРП-гэй хоорондохи холбоое нарижуулан һайжаруулха, хөөрөө нийтын холбоо барисаае ба бусад асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгые үргэдхэхэ даалгабаринууд үгтөө.

Албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэһэн Монголой Арадай-революционно партийн ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадей Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмүнхтэй М. С. Горбачевой хэһэн өөрэлдөөнэй дүнгүүдые Политбюро һайшааба. Социалис шэнэдхэлгын асуудалнуудта совет болон монгол хүтэлбэрилэгшэдэй хандасын, тэрэшэлэн Азиин Номгон далайн оршондо, бүхы дэлхэй дээрэ уласхоорондын хүгжэлтэдэ хараа бодолнуудайнь, нэгэн адли байлгаар сэдьхэлээ хэнажа байһанаа тэдэнэр мэдүүлээ.

Индиин хүтэлбэрилэгшэдэй хани өөһоной албанай хэрэгээр СССР-тэ ерээд байха үедэ Индиин Республикын Премьер-Министр Р. Гандитай М. С. Горбачевой уулзалгын дүнгүүд, мүн Индиин гаададын хэрэгүүдэй министр П. В. Нарасимха Раотой Э. А. Шеварднадзиин хэһэн хөөрэлдөөнэй дүнгүүд зүбшэн хэлсэгдэнэн байгаа. Һанамжануудаа халан абалсалга уласхоорондын байдалай үндэнэн шухала асуудалнуудаар хоёр ороной хараа бодолой тудалдажа гү, али дүтэрхы байһые баталба гэжэ сэдьхэлээ хэнангяар мэдүүлбэ. Делиин Декларацинн үндэһеер хоёр ороной хоорондохи харилсаае залан сэхээр хүгжөөлгэ уласхоорондын байдалые, тэрэ тоодо Азиин-Номгон далайн оршондохи байдалые гуримшуулан һайжаруулгада, нютагай хёмороо зуришэлдөөнүүдые усадхалгада һайнаар нүлөөлхэ байна. Энээнтэй дашарамдуулан, Афганистандахи байдалые гуримшуулгада хоёр ороной хандасын нэгэн адли байһаниинь тэмдэглэгдээ, Афганистанай дотоодын хэрэгүүдтэ гадаадын оронуудай хамаралсалга буруушаан шүүмжлэгдээ.

Камбоджын асуудалые политическэ аргаар эсэслэн шидхэхэ хэрэгтэ амжалта түйлалгада Советскэ Союз болон Индиин али бүхы түһэлэмжа, дэмжэлгэ үзүүлхэ байна. Индитэй олон янзын хани харилсаагаа бэхижүүлхэ хараа шугам хадаа совет гедээдын политикын гол шэглэлнүүдэй нэгэкиинь байнаар.

Я. Кадарые хүдөөлүүлгэдэ хабаадахаяа КПСС-эй делегацинн Венгриин Арадай Республикада ошожо ерэлгын дүнгүүдые, Венгриин хүтэлбэрилэгшэдтэй тэрэнэй өөрөлдэлэн тухай Е. К. Лигачевси мэдээсэлые КПСС-эй ЦК-гаи Политбюро шагнаад, һайшаһан байгаа. Венгриин элитэ ехэ партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшатай хахасалга хадаа тэрэнние гүнзэгы сэдьхэлтэй хүндэлэлгын, ВНР-тэ социализмын суртал һуугаалнуудые дэмжэлгые элирхэйлэн харуулалгын гэршэ жэшээ болобо.

Никарагуада Сандиниис революцийн 10 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгануудта совет делегацийн хабаадаһан тухай А. В. Власовай мэдээсэл зүбшэн хэлсэгдээ. Никарагуагай Президент Д. Ортегэтэй делегацийн хэһэн хөөрөлдөөнүүдэй дүнгүүд һайшаагдаа. М. С. Горбачевой бэшэг тэрээндэ барюулагдаһан байгаа.

Хёмороо зуришэлдөөнүүдтэ орохо, демократние саашадань үргэдхэхэ, национальна эблэрэлгые хангаха, ороной социально-экономическа орёо шухала асуудалнуудые шидхэхэ харгы замуудые бэдэрхэ талаар шэглүүлэгдэнэн Сандиниис национально-демократическа революцийн шэнэ эб найрамдалта шатала хоёр талын хараа бодолой тулалдажа байһаниинь заагдаа.

Ю. Д. Маслюковой албанай хэрэгээр Германийн Демократическа Республикада ошожо ерэлгын дүнгүүдые Политбюро һайшаба. Саашанхи табан жэлдэ СССР-эй ба ГДР-эй хоорондохи хоёр талын экономическа харилсаанай, хоёр ороной гүрэнэй түсэбүүдые тааралдуулан тебилгын асуудалнууд тэрэнэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэнэн байгаа.

Германийн Федеративна Республика ошожо ерэнэн тухай Ю. Д. Маслюковой мэдээсэлые Политбюро шагнаба. Хөөрэлдөөнэй дүнгүүдээр хоёр талын харилсаанай ашаг үрые дэмжэлүүлхэ талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаа.

Й ХЭҺЭГЭЭР ХЭБЛЭГДЭБЭ

дэлмэрие хуудхэлгэ — мүнөө шухала зорилгына республикатинуудай ЦК-ийн крайкомууд уудай нэгэдэхи ай 1989 оной КПСС-эй ЦК-да гэнэн брошюрэ гареба. гай Генеральна С. Горбачевой хэнэн элидхэл, түгэсхэлэй үгэ, хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда бэлүүлэгдэжэ байһан партийна худэлмэрийн асуудалнуудта зорюулагдажа, КПСС-эй ЦК-да болоһон зүблөөнэй бусад материалнууд тэрээндэ оруулагдаа.

Политиздат энэ брошюрые бэлдэжэ, «Красный пролетарий» типографида барлагдаа. (ТАСС).

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ БҮХЫ АРГА БОЛОМЖОНУУДАА ХЭРЭГЛЭХЭ!

КПСС-эй ОБКОМДО БОЛОҺОН ЗҮБЛӨӨН

Республикын колхоз, совхозуудта, хүдөө ажахын бусадшье предприятинуудта нийтын малда тэжээл бэлэдхэлгын ябаса тухай, ган гасууртай мүнөө жэлдэ малаа тэжээлээр хангаха талаар абтаха хэмжээнүүд тухай асуудалнууд уржадэр, августын 1-дэ партийн обкомдо болоһон зүблөөн дээрэ зүбшэгдэбэ. Зүблөөндэ КПСС-эй горкомууд болон райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар, РАПО-нуудай түрүүлэгшэнэр хабаадаа.

Партийн обкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляков** зүблөө нээжэ, үгэ хэлэхэдээ, мал ажалай продукци саашадаа ехээр үйлэдбэрилхын тула тэжээлэй бата найдамтай нөөсэ бэлэдхэхэ шухала гэжэ тэмдэглээ. Тохёолдоһон эрхэ байдалда малаа үбһэ тэжээлээр хангаха, продукци улам ехээр үйлэдбэрилхэ асуудал тон хурсаар табигдажа байна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Республика доторнай тохёолдоһон байдал партийн Центральна Комитедтэ болоһон зүблөөн дээрэ анхаралтайгаар зүбшэгдэһэн, ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһанаар М. С. Горбачев һонирхоһон байна.

Адууһа малаа тэжээлээр хангажа, продукци ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд тухай элидхэл зүблөөн дээрэ партийн обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** хэбэ.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд — партийн Ивалгын райкомой нэгэдэхи секретарь **А. П. Цымбалюк**, партийн Гусиноозерскын горкомой нэгэдэхи секретарь **М. Д. Ангархаев**, КПСС-эй Прибайкалийн райкомой нэгэдэхи секретарь **А. А. Чукреев**, партийн Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь **В. Р. Булдаев**, Бэшүүрэй РАПО-гой түрүүлэгшэ **Ф. Е. Ефимов**, КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь **Д. Ч. Боросгоев**, партийн Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь **В. А. Иванов**, республикын Госагропромой түрүүлэгшын орлогшо **В. М. Пуховской**, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **С. Н. Ьулдаев**, ВАСХНИЛ-ай Сибиринн отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институтдай директор **Б. И. Николаев** районуудта, республика дотор тохёолдоһон байдал, абтаха хэмжээнүүд тухай асуудалнууд дээрэ тогтоһон байна.

Ургаһан бүхы ногоо, таригдамал ургамалнуудые һайн шанартайгаар, саг болзортонь хуряаха, нийтын болон үмсын малда бүхэли жэлдэ хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, хото, хүдөө нютагуудай ажалшадые элсүүлхэ гээшэ мүнөөдэр партийна, совет, ажахын, профсоюзай, комсомолой органуудай эмхидхэлэй дайшалхы хүдэлмэриин эгээн шухала зорилго болоод байна гэжэ зүблөөн дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ.

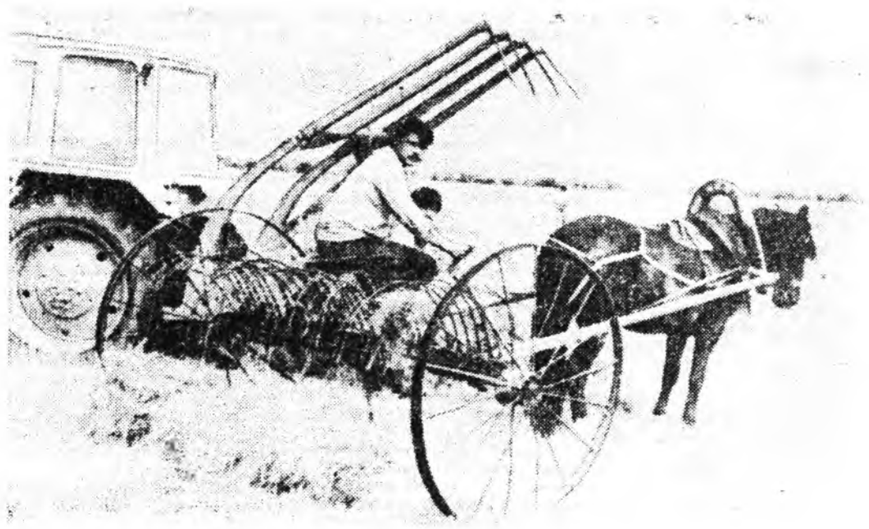

Нийтын һүрэг малда тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абаха, һара Баргажанай районой Уланай колхоздо тусхайтаар соносхогдоһон юм. Тиин түрүүшын хоёр арбан хоногой дүн июлийн 15-нэ, гурбадахинь июлийн 25-да гаргагдажа, эрхимлэжэ ябаһан звенонууд элирүүлэгдээ.

Колхозой правленин, партком, профком, комсомолой комитет сугларжа, арбан хоног буридэ эрхимлэжэ гараһан звенонуудай үбһэшэдые урмашуулха тухай шидхэбэри абаба. Тингэжэ Б. У. Шарушкин, Д. Ц. Батуев, Д. С. Сандабкин, Ц. Л. Батуев, М. А. Тогмидон, Н. В. Молчанов, Д. М. Буянов, В. П. Бубеев, А. И. Добрецкий, Н. А. Соломинский, Д. Т. Найданов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонууд түрүү һуурнуудые эзэлжэ, тус тустаа 120 түхэриг мүнгэн шанда, нэжээд эрье хониндо хүртэбэ.

Социалис мүрысөөнэй дүрбэдэхи дүн августын 5-да гаргагдажа, эрхимлэгшэд үрмашуулагдаха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. М. Буяновай звеногой гэшүүн Иван Пилюгин үбһэ тармажа ябана.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фототекст.

СИЛОСЭЭ ДАРАЖА ДҮҮРГЭБЭ

Мухар-Шэбэрэй районой «Одон» совхозой хоёрдохи отделениин Георгий Георгиевич Колодиной даадаг ажахын тоосоогоор хүдэлдэг звеногой коллектив донний үбһөөр силосэ даража дүүргэбэ. Олон жэлэй ногоогоор 1500 тонно шэмэтэ тэжээл нөөсэлэгдэнэн байха юм.

Һүүлдэнь полн дээрэ таригдаһан ургамалнуудай ургасые хуряаха болзорой хүрэжэ ерэхэдэнь, силос дараха хүдэлмэри үргэлжэлүүлэгдэхэ байна. Харин мүнөө энэ звеноной арад зон оилгоно. Энээнние зүбшэн хэлсэхээр бэшэ гү? Тиимэһээ маанадые зүбөөр ойлгохо бэзэ гэжэ һананаб: Верховно Совет харюусалгын мэдэрэлнээ үндэнэтэй байна, эдэ үдэрнүүдтэ айхабтар орёо хурсаар табигдаһан ажалшадай һанал бодолые, зүрхэ сэдьхэлдэ боложо байһан хүсэл эрмэлэлые ойлгоно.

Ээлжээтэ бэшэ сессинүүд дээрэ бүхы юумэ хаража үзэхэ, ажал хэрэгээ һайжаруулха, сагаа алдахагүй гээшэ шухала удха шанартай дурадхалнууд болоно. Һунгалтануудай болоходо, түүлийн баталагдан абтахада, эдэ бүгэдые хүдэлмэридөө хараада абаха ёһотойбди. Гэбэшье мүнөө эршэмтэйгээр ажаллаха хэрэгтэй. Ажаллажа, эдэ асуудалнуудые шидхэхэ арга боломжонууд үгы юм аал? Бии! Тиимэ үргэн ехэ бэшэшье һаа. эдэнэй үндэһеер ажал хэрэгээ эрхилхэ арга боломжонууд бии. Проект иимэ хандасада үндэнэлнэ гэжэ һананаб. Энэмнай нютагай зургаануудые юрэ хүндэлэһэн ушар бэшэ, харин тэдэнэй хүдэлмэрние зүб замаар дабшуулгын хараа шэглэл мүн. Нютагай зургаануудай ажал ябуулгагүйгөөр, тэдэнэй үүргые дээшэлүүлэнгүйгөөр манайда хубилган шэнэдхэлгэ амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэгүй юм гэжэ Верховно Совет ойлгоно. Энэ ушар ли нютагай зургаануудай үүргэ элирхэйлэн харуулна бшуу.

Асуудалнуудай илангаяа орёо хурсаар табигдаһан газарта Соведуудэй хүдэлмэрние һайнаар ябуулхын тула кадрнууд хэрэгтэй. Энэ хадаа тэдэнэй хэрэг, тэдэнэй эрхэ мэдэлэй уялга болоно гэжэ хүнүүд тоолоно. Энэ асуудалаар манайда боложо байһан үгэ буляалдаата хөөрэлдөөндэ Верховно Соведэй тон харюусалгатайгаар хандадаг байһыень эдэ бүгэдэ гэршээнэ гэжэ тоолоноб.

Олонхи депутатуудай һанал бодолые хараада абажа, энэ асуудалаар зүбшэн хэлсэлгые нэгэнэй хэрэгтэй гэжэ шидхэгдээ.

Палатануудай нийтэ нэгэн дуугаа үгэлгөөр сесси энэ асуудалаар тогтоол баталан абаба.

«Хүн зониие пенсеэр хангалгые, тэдэнэй һуудал байдалыень һайжаруулха хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Хуулийн проектые сесси зүбшэн хэлсэжэ захалба.

СССР-эй финансын министр В. С. Павлов элидхэл хээ.

Арадай депутатуудай съездын ба СССР-эй Верховно Соведэй сессийн шидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, хүн зониие пенсеэр хангалгые, тэдэнэй һуудал байдалые һайжаруулха хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай Хуулийн проектые правительство сессийн үзэмжэдэ табина гэжэ тэрэ хэлээ. Һаһаа гүйсэжэ, амаралтада гараһан хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай ба колхозчиуудай ебадаг пенсинүүдэй доодо захын хэмжээе дээшэлүүлхые, мүн колхозчиуудай болон хүдэлмэришэдые пенсеэр хангалгада үшаржа байһан илгаануудые проектээр дэшэлүүлхээр хараалагдана гэжэ үгэ хэлэгшэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ

Энэ хэмжээ ябуулга 8,5 миллион колхозчиуудта, 9,5 миллион хүдэлмэришэдтэ хабаатай. Тиин юрэнхыдөө 18 миллион хүнэй пенсиие дээшэлүүлхын тула 4,1 миллиард түхэриг хэрэгтэй байна.

Гол шухалань юуб гэбэл, эндэ иимэ хүн зониие материальна талаарнь хангалгые дээшэлүүлхэһээ гадна, колхозчиуудай болон хүдэлмэришэдые пенсеэр хангалгада тохёолдожо байһан социальна үнэн зүб бэшэ байлга усадхагдахаар хараалагдана. Мүнөө хүдэлмэришэдые пенсеэр хангалгын гуримые колхозчиуудта дэлгэрүүлэн тараалга нэмэлтэ 1 миллиард түхэриг сэгнэгдэнэ. Хүдэлмэришэд болон **алба** хаагшадтай нэгэн адли болгожо, тэдэнэй пенсиин доодо захын хэмжээе дээшэлүүлбэл, 2 миллиард түхэриг хэрэгтэй юм. Тиигэжэ олон жэл соо колхозчиуудта тохёолдуулагдажа байһан социальна үнэн зүб бэшэ байлгые усадхахын тула 4 миллиард түхэриг хэрэгтэй байна.

СССР-эй финансын министр **В. С. Павлов** элидхэл хээ.

Арадай депутатуудай съездын ба СССР-эй Верховно Соведэй сессийн шидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, хүн зониие пенсеэр хангалгые, тэдэнэй һуудал байдалые һайжаруулха хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай Хуулийн проектые правительство сессийн үзэмжэдэ табина гэжэ тэрэ хэлээ. Һаһаа гүйсэжэ, амаралтада гараһан хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай ба колхозчиуудай ебадаг пенсинүүдэй доодо захын хэмжээе дээшэлүүлхые, мүн колхозчиуудай болон хүдэлмэришэдые пенсеэр хангалгада ушаржа байһан илгаануудые проектээр дэшэлүүлхээр хараалагдана гэжэ үгэ хэлэгшэ хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ

Энэ хэмжээ ябуулга 8,5 миллион колхозчиуудта, 9,5 миллион хүдэлмэришэдтэ хабаатай. Тиин юрэнхыдөө 18 миллион хүнэй пенсиие дээшэлүүлхын тула 4,1 миллиард түхэриг хэрэгтэй байна.

Гол шухалань юуб гэбэл, эндэ иимэ хүн зониие материальна талаарнь хангалгые дээшэлүүлхэһээ гадна, колхозчиуудай болон хүдэлмэришэдые пенсеэр хангалгада тохёолдожо байһан социальна үнэн зүб бэшэ байлга усадхагдахаар хараалагдана. Мүнөө хүдэлмэришэдые пенсеэр хангалгын гуримые колхозчиуудта дэлгэрүүлэн тараалга нэмэлтэ 1 миллиард түхэриг сэгнэгдэнэ. Хүдэлмэришэд болон **алба** хаагшадтай нэгэн адли болгожо, тэдэнэй пенсиин доодо захын хэмжээе дээшэлүүлбэл, 2 миллиард түхэриг хэрэгтэй юм. Тиигэжэ олон жэл соо колхозчиуудта тохёолдуулагдажа байһан социальна үнэн зүб бэшэ байлгые усадхахын тула 4 миллиард түхэриг хэрэгтэй байна.

Нэгэдэхи ба хоёрдохи группын инвалид байһанай түлөө үгтэдэг пенсинүүдэй доодо захын хэмжээе дээшэлүүлхээр хараалагдана. Энэ хэмжээ ябуулга 2,2 миллион хүндэ хабаатай. Тиигэжэ жэлдээ 370 миллион түхэриг гаргашалагдаха ёһотой.

[Эхин. Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта].

БАМ-ай БАРИЛГА БОЛЗОР СООНЬ ДҮҮРГЭХ

Сибириин суута Ленэ мүрэнэй эрьеһээ Амар мүрэн хүрэтэр асари ехэ объектнүүд бодхоогдоно, олон миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдэнэ. Союзна бүхы республикануд, область, хизаарнууд барилгын материал, оньһон түхеэрэлгэнүүдые, зэр зэмсэг, эдеэ хоолой зүйлнүүдые, хубсаһа хунар транспортна барилгашадта таһалгаряагүй эльгээжэ, энэ ехэ барилгые саг болзортонь ашаглалгада тушааха хэрэгтэнь бага бэшэ хубитаяа оруулна. Буряадай республикаһаа түмэр-бетон, томо хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүд, хирпиисэ, цемент БАМ-ай барилгашадта эльгээгдэдэг юм. Литвагай, Латвиин, Белоруссиин, Эстониин, Армениин, Азербайджанай ССР-нүүдэй түлөөлэгшэд оролдосотой һайнаар хүдэлнэ. Эстониин ССР-эй түлөөлэгшэд Кичерэ станциие дүүргэжэ, энэ жилэй январь һарада түмэр замшадта һайн сэгнэлтэтэйгээр тушаагаа бэлэй.

Азербайджанай ССР-эй барилгашад Ангоя, Армениин ССР-эй түлөөлэгшэд Янчукан станцинуудые бодхоожо байнхай. Литвагай ССР-эйхид байгша оной һүүл багаар Шэнэ Уоян станциин барилга саг үргэлжын ашаглалгада тушаахые оролдоно. Түмэр замай вокзал, 1100 үхибүүдэй һураха дунда һүргуули, 12 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байра эрхим сэгнэлтэтэйгээр хэрэглэмжэдэ дамжуулахай. Шэнэ Уоян станциин һүүлшын объектнүүдые саг болзортонь тушаахын тула Литвагай барилгашад бүхы хүсэ шадалаа эльсүүлнэ. Эдэнэр Армениин ССР-эй барилгашадтай ажалай хэлсээ баталаад, үдэр бүриин даабари үлүүлэн дүүргэхын тула оролдоно. Литвагайхид байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабари болзорһоонь арбан хоногоор урид дүүргэжэ, бусадай дундаһаа шалгараа. Минии һанахада, коммунист П. А. Жукаускас барилгашадай урда шанга эрилтэ табижа, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шадана. Республикынгаа завод, комбинадуудтай, партийна органуудтай һайн холбоо барисаа байгуулжа шадаа юм. Тиимэһээл барилгын материал дутамаггүйгөөр абажа, Шэнэ Уоян станциин барилга түргэнөөр хэнэ, даабаряа үлүүлнэ.

Коммунист П. А. Жукаускас бүри 1977 ондо Хойто-Байгалай Шэнэ Уоян нютагта барилгашадай түрүүшын үтряд асаржа, түмэр замай станциин барилга эхилһэн юм. Эдэ жэлнүүдтэ Литвагай барилгашадай тайгын оёорто үндэр сагаан гэрнүүдые бодхоожо, шэнжэ шарайень хубилгаа. Уран зохидоор бүтээгдэнэн гоё һайхан вокзалай байшан ашаглалгада һаяшаг тушаагдаба.

Армениин түлөөлэгшэд Янчукан станциин барилгада хүдэлнэ. Удангүй вокзалынь бүрин түхэлдөө хүргэгдэхэ. Байшадай тайгын оёорто үндэр сагаан гэрнүүдые бодхоожо, шэнжэ шарайень хубилгаа. Уран зохидоор бүтээгдэнэн гоё һайхан вокзалай байшан ашаглалгада һаяшаг тушаагдаба.

Армениин түлөөлэгшэд Янчукан станциин барилгада хүдэлнэ. Удангүй вокзалынь бүрин түхэлдөө хүргэгдэхэ. Байрын гэрнүүд, худалдаа наймаанай туб, һургуулиин байшан түлэг дундаа бодхоогдожо байна. Газарай хүдэлэлгэнөө Армени хэды ехэ хохидолдо ороо гээшэб! Хэлсээнэй ёһоор, холын Арменийһээ барилгын материалнууд саг болзортоо Хойто Байгал ерэжэл байгаа.

Барилга-хабсаралгын «АрмянБАМстрой» поездын коллектив һара, квартал бүриингөө даабари үлүүлжэ, Буряадай участогай барилгашадай дунда дэлгэрһэн мурысөөндэ шалгарна. Тус поездын начальник, коммунист А. А. Джалахян хүдэлмэришэдэйнгөө дунда ойлгуулламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри зүбөөр, аша үрэтэйгөөр ябуулдаг юм. А. А. Джалахянай оролдолго шадабарин ашаар лэ поездын булта хүдэлмэришэд эгээл һайн үрэ дүн түйлахын тула хүсэеэ элсүүлнэ.

Мүнөө жэлдэ Таксимо станциин барилга дүүргэгдэжэ, саг үргэлжын ашаглалгада тушаагдаха юм. Белоруссиин ССР-эй түлөөлэгшэд 45 байратай 3 гэр ашаглалгада тушаагаад байна. Ойрын үдэрнүүдтэ үшөө гурбан нимэ гэр хэрэглэмжэдэ дамжуулха юм. Буряадай участогай транспортна барилгашад субподрядна эмхинүүдэй хүдэлмэришэдтэй, союзна республикануудай түлөөлэгшэдтэй суг үдэр, һүниие илгангүй ажаллажа, бүтээсэ ехэтэй онньһон техникэеэ миин байлгангүйгөөр ашаглаха, хүдэлмэриин минута бүхэнние аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гэжэ эрмэлэзнэ. Байгалай хойто эрьеһээ Витим мүрэнэй эрье хүрэтэр 70 гаран ехэ, бага эмхинүүдэй хүдэлмэришэд барилга хэнэ.

Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур 54 километр түмэр харгы барижа, электрижүүлхэ гээшэ эгээл орёо ажал болоно. Энэ богонихон участок дээрэ ниитэдээ 3 километр утатай хоёр тоннель, 33 ехэ, бага хүүргэ, түмэр замай хоёр разъезд богонихон сагай туршада хэгдэхэ ёһотой юм. 597-дохи, 581-дэхи, 572-дохи, 651-дэхи поезднуудай, хүүргэ баридаг 52-дохи отрядай, тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэд тон эдэбхитэйгээр энэ барилгада хабаадалсажа, эршэтэ ажалаар шалгардаг байна.

Коммунист Николай Старковой бригадын гэшүүд Хойто-Муяын хаданнудай дундуурхи түмэр харгы электрижүүлхэ, даабаряа холо үлүүлээ. Тиин «Волга» автомашина худалдажа абаха эрхэдэ хүртэнэн байна. Коммунист А. В. Бескоровайнын хүтэлбэрилдэг участогайхид Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур түмэр харгы барилга богонихон сагай туршада хээ юм. Сэхьиень хэлэхэдэ, коммунистнуудай хүтэлбэрилһэн бригаданудай, поезднуудай, отрядуудай коллективүүд үдэр бүриингөө даабари үлүүлжэ, олоной һайшаал магтаалда хүртэнэ. Партийна организацинуудай үүргэ нүлөөн эндэ ехэ юм.

КПСС-эй Северобайкальскын горком партийна организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулхын, коммунистнуудай харюусалгые дээшэлүүлхын тула ехэтэ оролдоно. Байгша оной февраль һарада КПСС-эй горкомой бюрогой нүүдэл заседани Северомуйск поселогто болоо һэн. «Ангаракан—Таксимо—Витим» гэһэн 140 километр харгы электрижүүлжэ, октябрь һарада саг үргэлжын ашаглалгада тушааха хэрэгтэ коммунистнууд ямар нүлөө үзүүлхэ ёһотойб?» гэһэн асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ, тодорхой шиидхэбэри баталан абтаа. Энэ шиидхэбэриин дүүргэлтэ горкомой зүгһөө наринаар хинан шалгадажа байдаг.

«Ангаракан—Таксимо—Витим» гэһэн габшагай ажалай участок дээрэ «Нижнеангарсктрансстрой», «ЗапБАМстроймеханизация», «Мостострой—9», «Сибтехмонтаж», «Сибэлектромонтаж» бусад трестнүүд гол хүсэеэ табинхай. Ангаракан станциһаа Витим мүрэнэй эрье хүрэтэр үдэр һүнигүй эршэтэ ажал орьёлон бусална. Барилгашад, проходчигууд, түмэр замшад, хүүргэ баригшад нягта холбоо барисаатайгаар ажаллана.

Барилга хабсаралгын поезднуудай, хүүргэ баридаг тоннельнэ отрядуудай, бригадануудай дунда дэлгэрһэн мурысөөнэй дун һара бүри согсолгодожо, эрхим коллективүүдынь мүнгэн шангаар, үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдана. Манай горкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалай дүнгүүдые согсолхо хэрэгтэ хабаадалсадаг юм. БАМ-ай түгэсхэлэй хүдэлмэридэ илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадаһан поезднуудай коллективүүд һара бүри 1000 түхэригөөр урмашуулагдана.

Коммунист В. Ф. Король гэгшын хүтэлбэрилдэг барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын хүдэлмэришэд БАМ-ай барилгада эрмэлэзэл зоригтойгоор хабаадана. Эдэнэр Буряадай участок дээрэ 620 километр түмэр харгын рельс табиһан, станци, разъезднүүдые үргэдхэлгэдэ 150 километрэй рельс табилсаһан байна. БАМ-ай харгы электрижүүлэлсэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хээ, хэнэшье. Мүнөө эдэнэр Ангаракан станцида электрын элшэ хүсэ хубаарилха подстанциин барилга хэнэ. Энэ подстанциин барилгые август һарада дүүргэхын тула тус поездын хүдэлмэришэд шармайн оролдоно. Коммунист В. Ф. Король холын участогуудта ажаллажа байһан хүдэлмэришэдтөө ходол ошожо, али бүгэдын туһаламжа тэдэндээ хүргэнэ, сэдьхэлэй дулаан үгөөр дэмжэнэ.

Коммунист Б. З. Заволыничиин хүтэлбэрилдэг 597-дохи поездын хүдэлмэришэд Уоян-Ангаракан гэһэн габшагай ажалай 104 километр участогые электрижүүлээ. «Ангаракан — Таксимо — Витим» гэһэн 140 километр БАМ-ай харгы электрижүүлхэ хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабариһаа гадуур 3 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хээд байна.

Транспортна барилгашад холын хойто хизаар дайдада, байгаалиин хүнгэн бэшэ оршон байдалда хүдэлхэ баян дүршэлтэй болоо. КПСС-эй Северобайкальскын горком БАМ-ай барилгашадай дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ онсо анхардаг юм. Хүдэлмэришэдэй һуудал, байдалаар һонирхожо, барилгын материалаар хангаха асуудалые шиидхэлсэдэг, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые, уулзалгануудые үнэргэдэг.

Энэ харгыгаар ашаатай поезднууд ноябрь һарадаа ябуулагдаха юм. БАМ-айхид тон харюусалгатай ажал хэжэ байһанаа һайн ойлгоно, шэнэ оналгануудые амжалтатайгаар хэрэглэнэ.

Буряадай участогай барилгашад байгша оной октябрь һарада БАМ-ай гол шухала объектнүүдые сүм ашаглалгада тушааха хараатай. Иигэжэ партийн XXVII съездын, Бүхэсоюзна XIX партконференцийн шиидхэбринүүд бодото дээрээ бэлүүлэгдэхэ бшуу.

В. НИХЛАНОВ,
КПСС-эй Северобайкальскын горкомой секретарь.

СҮМ АШАГЛАЛГАДА ТУШААХА

Байгал-Амарай түмэр замые саг үргэлжын ашаглалгада тушааха. Энэ харгы шадарай газар дайдые ажахын талаар үргэн ехэ хэмжээнэй ашаглалгада оруулха.

(1986—1990 онуудта болон 2000 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүдэй).

БАЙГАЛАЙ НОГООН ЭРЬЕ ДЭЭ

«Комсомолец Ленинграда» гэһэн отрядай гэшүүдтэй хамта 1975 оной февральда Байгалай хойто эрьедэ буужа, залуу хотын һуури табилсаһан хүм. Шэмэрүүн хүйтэн уларилтай энэ хизаар дайда бидэниие шэрүүнээр уггаа бэлэй. Тойроод саһан дуулгаар хулиин байшангууд ербын бодоо. «Ленгипропроект» институтдай коллектив городой проектые зохёон табиһан юм.

Арбан табадахи жэлээ Байгалай хойто эрьедэ гоё һайхан, мүнөө үе сагай эрилтэдэ таарама залуу город бодхоолсонобди. Жэл бүри бидэ 16—17 мянган дүрбэлжэн метр талмай байра барижа ашаглалгада тушаанабди.

Колоннымнай коллектив барилгада хэрэгтэй зүйлнүүдые, сонхын можонуудые хэхэ промышленна баазатай болонхой. Холын Ленинградһаа жэжэ хэрэгсэлнүүдые асархаяа болёобди. Энэ хадаа барилгын үнэ сэн доошолуулха хэрэгтэмнай шухала арга нүхэсэл болоо. Бага оньһожоруулга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Гэр доторой хүдэлмэри сүм оньһожоруулаабди. Уламжалан байрын гэрнүүдэй барилга түргэдхэгдэнэ, шанарынь хараа байса һайжаруулагдана.

Хойто хизаар дайдада барилга хэхэ баян дүршэлтэй болонхойбди. Түргэнөөр, һайн шанартайгаар гэрнүүдые бодхоожо, хараалагдаһан болзортонь ашаглалгада тушаахадамнай хамтын подряд аргагүй ехэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ. Миниий хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд ульһатай, оролдосотойнууд, һайн шанартайгаар барилга хэжэ, даабаряа үлүүлээд байбал, 20 процент нэмэлтэ түлбэри абадаг зомди. Барилгын материал арьбалха, даабаряа үлүүлхэ гэжэ бултадаа оролдонобди.

Бригадымнай гэшүүд 122-дохи серийн гэрнүүдые 6—7 һарын туршада хабсаргадаг байһан юм. Мүнөө 4—5 һарын туршада нэгэ гэрэй торхо бодхонобди. Шэнэ онол арга хэрэглэжэ, дүршэл шадабарияа дээшэлүүлһэнэй ашаар лэ даабари, уялгаяа үлүүлэн дүүргэнэбди.

Бригадирнууд В. А. Василевский, Л. И. Дорофеева, В. Т. Денисенко бусад 1975 онһоо хойшо Северобайкальск хотын барилгада хабаадалсажа, олон айл бүлын орохо байра бодхоолсоо. В. А. Василевскиин бригадын гэшүүд байгша ондо соёлой байшан-лээд мэдээжэ болонхой. Залуу хүдэлмэришэн Виктор Горевые эдэнэй дундаһаа нэрлэмээр юм. Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур түмэр харгы барижа, дүршэл ехэтэй болоо. Иимэ бэрхэ хүбүүд эндэ олон даа.

Оньһожоруулагдамал 135-дахи колоннын хүдэлмэришэд һүүлшын кубометр хайр шогай, түмэр за
шангуудые
ханаар ажалл
лой байшан,
родой эгээл
дэй тоодо о
левский, Л. И
лшэдэй бриг
ришэд энэ б
рын сагта а
ха зорилго
гаханаар хүд
Хүрдедхэлг
нэдхэлгын го
даа ажалшад
нүүдээр түгэ
ха гэһэн үд
Байгалай
түбхинэн бо
кальск хото
мнай үзэмжэ
нуудай нэгэн
ша ондо 8 к
гэй барилга
дэлмэри хэг
Түрүүшын х
риһаа гадуур
хэригэй бари
барилгын түр
лидангүй хүр

«Лени
коло

дээрэ дурсаг-
хэмжээ ябуулга-
гулгэ багсаамжал-
лион хүндэ ха-
зорилготойгоор
миллиард түхэриг
ала. Эдэ хэмжээ
олонхинь 1989
ин 1-нээ бэелүү-
влагдана. КПСС-
уудай, комсомо-
найрамдалай со-
йн һайхен эдэб-
аргаһанай ашаар
дүтэлүүлхэ ар-
гэжэ элидхэлшэ
имэ зорилготой-
аар КПСС—500
фсоюзуудай мүн-
—700 миллион,
50 миллион, Эб
совет жасаһаа
түхэриг гарга-
йна.
эмь хараалагда-
ябуулганууды
үтэлүүлхэ эрил-
энүүдые гүйсэд
хагүй байна. Ал-
алта хэһэнэй
бюджедэй гар-
улөөшэ мүнгыень
дохо байнабди
мэдээсээ. Ма-
римта мэдээнүү-
хэмжээ ябуул-
ые хүсэжэ бай-
итын эмхинүүд
үүлгэдэ хайшан
ргаар хабаадажа
гэһэн асуудал

хэмжээ ябуулга-
омолоогын гу-
шадаа дэлгэрэн-
эгдээ һэн. Дурсаг-
гонуудта 4 милл-
г нэмэжэ һомо-
гэй. Хуулиин про-
вагдаһан хэмжээ-
улхын тула мүн-
даһаа олохо бай-
элидхэлшэ де-
лгэрэнгыгээр мэ-

ссинууд, пала-
тодууд дурадхаг-
ые хараажа үзэ-
жэ министр хэ-
гүйсэд дэмжэ-
улида зарим тэ-
нуудые оруул-
даа. Эдэ ажаг-
дурадхалнуудые
хараажа үзэбэ.
лсэлгын дүнгүүд-
ш депутадуудые
танилсуулһан

энэ хэмжээ
багаар хангагда-
материальна
ижаруулгада нү-
нимэһээ олониий-
арсашагүйгөөр
бидэ багсаам-
тэрэ элидхэ-
лдэ хэлэбэ. Гэ-
хангагдаһан хүн
байдалые улам
хүдэлмэри энэ-
гүй юм гэжэ
нительство тооло-
риальна ба эд-
үүдэй нөөсэнүү-
олохо хэрэг үр-
байна.
й болон инва-
згүүдэй талаар
руулэгшэ Н. В.
СР-эй Верховно
итедүүд болон
зүгһөө нэмэл-
эбэ. Хараалагда-
урид тус Хуу-
энэнэй тулада
зөөри олоно-
СССР-эй Мини-
ведтэ тэрэ та-

УЛЬҺАТАЙНУУД, УРМАТАЙНУ

Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур 52 километр утатай түмэр харгын барилга түлэг дундаа ябуулагдана. Эндэ барилга-хабсаралгын 581-дэхи, 597-дохи, 651-дэхи поезднуудай, хүүргэ баридаг 52-дохи, 53-дахи отрядуудай, тоннельнэ 11-дэхи отрядай, оньһожоруулагдамал 135-дахи, 142-дохи колоннонуудай хүдэлмэришэд түгэсхэлэй хүдэлмэри хэжэ байба.

Барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын начальник Б. З. Заволыничтэй хамта барилгын участогуудаар ябажа гарабабди. Хаанашье ерэхэдэмнай халуун ажал бурьялна. Түмэр харгын рельс табижа, разъезднүүдэй гэрнүүдые, подстанцинуудай корпусуудые бодхожо, электрын элшэ хүсэ дамжуулха линиинүүдые татажа, һүүлшын хүүргэнүүдые хабсаргажа туха сүлөөгүйнүүд.

Хүүргэ баридаг 52-дохи отрядай бэрхэ хүдэлмэришэн Николай Бобровскиин бригадын гэшүүд БАМ-ай манай участогай һүүлшын хүүргэ хабсарганад.

Барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын партийна организацийн секретарь М. И. Рагимов хүдэлмэришэдтэеэ хөөрэлдөө үнгэргэжэ байба. Иимэ харилсаан саг үргэлжэ байха ёһотой. 581-дэхи поездын хүдэлмэришэд БАМ-ай томо объектнүүдые барилсажа, ниилэ мэдээжэ болонхой. Залуу хүдэлмэришэн Виктор Горевые эдэнэй дундаһаа нэрлэмээр юм. Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур түмэр харгы барижа, дүршэл ехэтэй болоо. Иимэ бэрхэ хүбүүд эндэ олон даа.

Оньһожоруулагдамал 135-дахи колоннын хүдэлмэришэд һүүлшын кубометр хайр шорой түмэр харгын далан дээрэ адхажа байба. БАМ-ай ветеран, барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын начальник Б. З. Заволыничийн энэ барилгада ехэ хубитаяа оруулалсана. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг поездын хүдэлмэришэд жэлдээ 70—80 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэдэг юм. Энэ жэлэй түрүүшын хахад жэлэй даабариие холо үлүүлэн дүүргээ.

— Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур 52 километр харгын барилга июлиин һүүл багаар түгэсэхэ ёһотойбди,—гэжэ Б. З. Заволыничийн мэдүүлбэ. Габшагай ажалай участогта ажаллажа байһан хүдэлмэришэдтэй, уулзажа хөөрэлдөөд байхадаа, эдэнэр ульһатайнууд, урматайнууд, үгэдөө хүрэхэ арга шадалтайнууд гэжэ эли тодо болоо һэн.

секретарь м
шадай дунд
шын хүүрг
саргагдажа
хүдэлмэриш

Ф. ПИЛЮГИН.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Барилга - хабсаралгын 581-дэхи поездын партийна организацийн

ЁҺОТОЙЛ ЭРЭШҮҮЛ ДАА

Буряадай участогай барилгые эгээл түрүүн тоннельщиг-үүд лэ эхилһэн түүхэтэй. Эдэнэр Байгалай, Хойто-Муяын хаданнуд тээшэ самсаалнуудые сабшажа, Тоннельный, Северомуйск, Гоуджекит болон бусад посёлогуудые бодхоожо, тоннельнүүдые барижа эхилһэн алдартай. Промышленна баазанууднаа холо, ямаршье харгыгүй газарта тоннельнүүдые бариха гээшэ хүнгэн бэшэ хэрэг ааб даа. «Ёһотой эрэшүүл тоннельнүүдые баридаг юм», «Тоннельнүүд БАМ-ай түлхюурынь мүн» гэжэ дэмы хэлсэгүй байха.

Гранит шулуу, хээгээдэшье гэдэгэггүй газар сүмэ малтажа, тоннельнүүдые барихын тула бидэ өөһэдын промышленна база байгуулжа, бетоной холисо бэлэдхэхэ заводуудые бариха ушартай болоо һэмди. Гранит шулуу малтаха орёо нарин оньһон түхеэрэлгэнүүд Байгалаар хойто хизаар дайда асаргадажа, авто-харгыгаар Хойто-Муяын, Байгалай хаданнуудта хүргэгдэжэ, тэндэ хабсаргададаг бэлэй. Тиин Байгалай 6,7 километр тоннелиин барилга 1976 оной намар малтажа эхилээ һэмди.

Оронойнай томо-томо шахтануд, метро баридаг управленинүүд бэрхэ, зориг шадалтай проходчигуудые БАМ-ай тоннельнүүдые барихыень эльгээһэн байна. Жэшээнь, Москва хотын метро баригшад Ленинэй орденто В. Р. Толстоуховые Хойто Байгал эльгээһэн юм. Энэ дүршэл шадабариг-тай хүдэлмэришэн Байгалай тоннелиин барилгада тон эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, эрхим амжалтануудые түйладаг бэлэй.

Харьков хотын метро баригшад Ю. Д. Бордаченко, Л. В. Базалий болон бусад ерэһэн юм. Ю. Д. Бордаченкын бригадын коллектив һарадаа 125—130 метр тоннель малтажа олон удаа Бүхэсоюзна рекорднуудые түйлаһан алдартай. Бэшэшье олон проходчигууд Байгалай, Байгалай эрьеын, Хойто-Муяын, Кодарай тоннельнүүдэй барилгада хабаадалсажа, бэлиг шадабаряа, бүхы хүсэ шадалаа энэ харюусалгатай ажалда зорюулаа.

Байгалай тоннель бариха хүдэлмэридэ хабаадалсаһан 12-дохи, 19-дэхи, 21-дэхи отрядуудай коллективүүд илангаяа шалгараа. Энэ гурбан отрядай хүдэлмэришэд байгаалиин хүнгэн бэшэ эрхэ байдалда ажаллажа, хододоо даабаряа үлүүлдэг бэлэй. В. Р. Толстоухов, Ю. Д. Бордаченко, Л. В. Базалий болон бусад Байгалай хаданнуд соогуур тоннель бариха даабаряа жэлээр урид дүүргээ һэн. Москвагай бэрхэ проходчик В. Р. Толстоухов Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ солодо дэмы хүртөөгүйл байха. Ю. Д. Бордаченко Ленинэй, Л. В. Базалий Октябриин Революциин орденуудаар шагнагдаһан юм. Олон мянган хүдэлмэришэдэй ёһотой баатаршалга гарган, эршэ зоригтойгоор ажаллаһан дээрэһээ Байгалай, Байгалай эрьеын, Кодарай, Золотинкын тоннельнүүдэй барилга саг болзортоо дүүргэгдэжэ, ашаглалгада тушаагдаа. Мүнөө эдэ тоннельнүүд соогуур поезднууд һаадгүйгөөр ябажа, ерадай ажахыда хэрэгтэй ашаа зөөнэ.

Манай «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управленинин хүдэлмэришэд мүнөө Хойто-Муяын хаданнуд соогуур гурбан тоннель барижа байна. Харин 15 километрэй гол тоннелиин 11 километрынь баригдажа, түмэр-бетоноор бүхэлгдөө, хананнуудынь цементын холисоор жэллэгдээ. Үшөө 4 километр тоннель эндэ бариха үлөөд байна. Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур үшөө хоёр бага тоннель — нэгэниинь 2 километр, нүгөөдэнь километр утатай тоннель бариха ёһотойбди. Энэ хоёр тоннельнүүд 11-дэхи отрядай суута проходчигууд Г. В. Кузнецов, Ю. В. Ширинский гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданудта даалгажа үгтэнхэй.

Коммунист Г. В. Кузнецов БАМ-ай тоннельнүүдые барижа, баян дүршэлтэй болоһон бэрхэ мэргэжэлтэн байнаа юм. Москвагай бэрхэ проходчик В. Р. Толстоухов Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ солодо дэмы хүртөөгүйл байха. Ю. Д. Бордаченко Ленинэй, Л. В. Базалий Октябриин Революциин орденуудаар шагнагдаһан юм. Олон мянган хүдэлмэришэдэй ёһотой баатаршалга гарган, эршэ зоригтойгоор ажаллаһан дээрэһээ Байгалай, Байгалай эрьеын, Кодарай, Золотинкын тоннельнүүдэй барилга саг болзортоо дүүргэгдэжэ, ашаглалгада тушаагдаа. Мүнөө эдэ тоннельнүүд соогуур поезднууд һаадгүйгөөр ябажа, ерадай ажахыда хэрэгтэй ашаа зөөнэ.

Манай «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управленинин хүдэлмэришэд мүнөө Хойто-Муяын хаданнуудай дундуурхи түмэр харгы электрижүүлхэ, даабаряа холо үлүүлээ. Тиин «Волга» автомашина худалдажа абаха эрхэдэ хүртэнэн байна. Коммунист А. В. Бескоровайнын хүтэлбэрилдэг участогайхид Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур түмэр харгы бариха хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

БАМ-ай тоннельнүүдые барилсажа, олоной дунда мэдээжэ болоһон коммунист Г. В. Кузнецовой бригадын гэшүүд 3 километрэй хоёр тоннелиин ажалаа шалгардаг юм. Сэхьиень хэлэхэдэ, коммунистнуудай хүтэлбэрилһэн бригаданудай, поезднуудай, отрядуудай коллективүүд үдэр бүриингөө даабари үлүүлжэ, олоной һайшаал магтаалда хүртэнэ. Партийна организацинуудай үүргэ нүлөөн эндэ ехэ юм.

КПСС-эй Северобайкальскын горком партийна организацинуудай хүдэлмэри һайжаруулхын, коммунистнуудай харюусалгые дээшэлүүлхын тула ехэтэ оролдоно. Байгша оной февраль һарада КПСС-эй горкомой бюрогой нүүдэл заседани Северомуйск поселогто болоо һэн. «Ангаракан—Таксимо—Витим» гэһэн 140 километр харгы электрижүүлжэ, октябрь һарада саг үргэлжын ашаглалгада тушааха хэрэгтэ коммунистнуудай ямар нүлөө үзүүлхэ ёһотойб?» гэһэн асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ, тодорхой шиидхэбэри баталан абтаа. Энэ шиидхэбэриин дүүргэлтэ горкомой зүгһөө наринаар хинан шалгадажа байдаг.

«Ангаракан—Таксимо—Витим» гэһэн габшагай ажалай участок дээрэ «Нижнеангарсктрансстрой», «ЗапБАМстроймеханизация», «Мостострой—9», «Сибтехмонтаж», «Сибэлектромонтаж» бусад трестнүүд гол хүсэеэ табинхай. Ангаракан станциһаа Витим мүрэнэй эрье хүрэтэр үдэр һүнигүй эршэтэ ажал орьёлон бусална. Барилгашад, проходчигууд, түмэр замшад, хүүргэ баригшад нягта холбоо барисаатайгаар ажаллана.

Барилга хабсаралгын поезднуудай, хүүргэ баридаг тоннельнэ отрядуудай, бригадануудай дунда дэлгэрһэн мурысөөнэй дун һара бүри согсолгодожо, эрхим коллективүүдынь мүнгэн шангаар, үнэтэ бэлэгүүдээр урмашуулагдана. Манай горкомой хүдэлмэрилэгшэд ажалай дүнгүүдые согсолхо хэрэгтэ хабаадалсадаг юм. БАМ-ай түгэсхэлэй хүдэлмэридэ илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадаһан поезднуудай коллективүүд һара бүри 1000 түхэригөөр урмашуулагдана.

Коммунист В. Ф. Король гэгшын хүтэлбэрилдэг барилга-хабсаралгын 581-дэхи поездын хүдэлмэришэд БАМ-ай барилгада эрмэлэзэл зоригтойгоор хабаадана. Эдэнэр Буряадай участок дээрэ 620 километр түмэр харгын рельс табиһан, станци, разъезднүүдые үргэдхэлгэдэ 150 километрэй рельс табилсаһан байна. БАМ-ай харгы электрижүүлэлсэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хээ, хэнэшье. Мүнөө эдэнэр Ангаракан станцида электрын элшэ хүсэ хубаарилха подстанциин барилга хэнэ. Энэ подстанциин барилгые август һарада дүүргэхын тула тус поездын хүдэлмэришэд шармайн оролдоно. Коммунист В. Ф. Король холын участогуудта ажаллажа байһан хүдэлмэришэдтөө ходол ошожо, али бүгэдын туһаламжа тэдэндээ хүргэнэ, сэдьхэлэй дулаан үгөөр дэмжэнэ.

Коммунист Б. З. Заволыничийн хүтэлбэрилдэг 597-дохи поездын хүдэлмэришэд Уоян-Ангаракан гэһэн габшагай ажалай 104 километр участогые электрижүүлээ. «Ангаракан — Таксимо — Витим» гэһэн 140 километр БАМ-ай харгы электрижүүлхэ хүдэлмэридэ мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй даабариһаа гадуур 3 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хээд байна.

Транспортна барилгашад холын хойто хизаар дайдада, байгаалиин хүнгэн бэшэ оршон байдалда хүдэлхэ баян дүршэлтэй болоо. КПСС-эй Северобайкальскын горком БАМ-ай барилгашадай дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ онсо анхардаг юм. Хүдэлмэришэдэй һуудал, байдалаар һонирхожо, барилгын материалаар хангаха асуудалые шиидхэлсэдэг, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые, уулзалгануудые үнэргэдэг.

Энэ харгыгаар ашаатай поезднууд ноябрь һарадаа ябуулагдаха юм. БАМ-айхид тон харюусалгатай ажал хэжэ байһанаа һайн ойлгоно, шэнэ оналгануудые амжалтатайгаар хэрэглэнэ.

Буряадай участогай барилгашад байгша оной октябрь һарада БАМ-ай гол шухала объектнүүдые сүм ашаглалгада тушааха хараатай. Иигэжэ партийн XXVII съездын, Бүхэсоюзна XIX партконференцийн шиидхэбринүүд бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ бшуу.

В. НИХЛАНОВ,
КПСС-эй Северобайкальскын горкомой секретарь.

ШУУД ШУУМАЙЛДАХА

— Алас-Дурна зүгэй социально-экономическа хүгжэлтые саашадаа хурдадхаха хэрэгтэ БАМ аргагүй ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ эзргэтэй. БАМ-ай харгыгүйгөөр тухашархабди,— гэжэ СССР-эй Верховно Советэй сесси дээрэ Госпланай Түрүүлэгшэр һунгагдаһан Ю. Д. Маслюков арадай депутат В. Я. Калашниковай асуудалда харюусаа һэн. Гансашье Алас-Дурна зүгтэ бэшэ, мүн Сибирьтэ, эндэхи үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ БАМ ехэ удха шанартай. Энэ харгыгаар Нерюнгриин нүүрһэ, отологдоһон модо, шэнгэн түлишэ Сибириин хото городуудта, завод, фабрикануудта зөөхэдэ түргэншье, амаршье, аятайшье байха эзргэтэй.

Тоолон тодорхойлоод үзэхэдэ, Нерюнгриин нүүрһэ Транссибириин түмэр харгыгаар Тайшет станци хүргэхын тула 36 час хэрэгтэй. Харин БАМ-ай харгыгаар зөөгөө һаа, 26—27 час гараха юм. Мүнөө ороноймнай түмэр замшад хамтын подрядай, өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэ зөөрөө хангаха гуримаар ажаллана. Локомотив, вагон бүхэниие, хүдэлмэриин час, минута бүхэниие аша үрэтэйгөөр, зүбөөр хэрэглэхэ ёһотойбди гэжэ булта һайнаар ойлгонобди. Транссибириин харгыгаар даншье ехэ ашаан зөөгдэнэ.

Тиимэһээл Ленэ мүрэнэй эрьеһээ Амар мүрэнэй эрье хүрэтэр 3100 километр зайда аргагүй ехэ түгэсхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Манай Буряадай участогай барилгашад Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур 52 километр түмэр харгы барижа, ойрын сагта ашаглалгада тушаахын түлөө тэмсэнэ. Энэ харгын барилгаһаа БАМ-ай бүхы хүби заяан сэхэ дулдыдаха эзргэтэй.

Отделениимнай хүдэлмэришэд БАМ-ай барилгада хэрэгтэй ашаа саг болзортонь холын участогуудта хүргэхэ гэжэ оролдоно, үдэр һүниие илгангүй ажаллана. Манай гэмээр түмэр замшад хамтын подрядай, өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэ зөөрөө хангаха гуримаар ажаллана. Локомотив, вагон бүхэниие, хүдэлмэриин час, минута бүхэниие аша үрэтэйгөөр, зүбөөр хэрэглэхэ ёһотойбди гэжэ булта һайнаар ойлгонобди. Транссибириин харгыгаар даншье ехэ ашаан зөөгдэнэ.

Тиимэһээл Ленэ мүрэнэй эрьеһээ Амар мүрэнэй эрье хүрэтэр 3100 километр зайда аргагүй ехэ түгэсхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ байна. Манай Буряадай участогай барилгашад Хойто-Муяын хаданнуудай дундуур 52 километр түмэр харгы барижа, ойрын сагта

СССР-эй Верховно Советэй нэгэдэхи сесси

СОВЕДҮҮДЭЙ БҮРИН ДЭЭРХЭТЭ ЗАСАГЫЕ ҺЭРГЭЭХЭ

Эхиниинь 1-дэхи хоурта].

**хүнөө алдагшадта, ан сэрэгэй алба ҮРЭЛХИДТЭ, ҺАМГАДнь дээшэлүүлхээр гэжэ элидхэлшэ ИМДЭГЛЭЭ. Наһаяа ИСИ абадаг хүнүүнинвалидуудай пенЭДЭ захыень нэпроектээр хараа ЯЯА хүсэжэ, пенҮДЭЛМЭРИШЭД боУУДАЙ, МҮН ИНВАНСИНҮҮДТЭ НЭМЭЛҮДЫЕ ТОГТООЛГОАЛГАНУУДЫЕ МҮН ЛЭ хараалагданшаг, КАЛАЙ ветераануудаһан сэрэгшэдэй социально-ажаһуУДАЙ ХАНГАЛГАДА ЗАЛТЭНҮҮД ТОГТООГЭЭТ СОО ТҮСЭБЛЭГТҮРЭХЭҺЭЕ ЭРЭМТЭДХЭМЖЫЕНЬ МҮН ҮХЭЭР ХАРААЛАГДАЛАРХАЛАА МЭДҮҮЛЭЭ. Энэ асуудалые шидхэхын тула мүнгэ зөөри үгэһэнэйнь түлөө КПССэй ЦК-да, ВЦСПС-тэ, ВЛКСМэй ЦК-да баяр баясалан хүргөө. Ядуу тулюур байдалтай 30 миллион совет хүнүүдэй һуудал байдалые һайжаруулха аргатай болообди гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Хүнүүдэй һуудал байдал һайжаруулха талаар түрүүшын ехэ тодорхой алхам хэгдэ. Пенсионно хангалга тухай шэнэ Хуулинин удаан хүлеэгдэһэн проектые правительствын дурадхахада бүри мүнөө желдэ удаадахи алхам хэгдэхэ болоно.

Тезд энэ Хууляаршье бага бэшэ юумэн үгтэнэ. Худэлмэришэд болон алба хаагшадай абадаг пенсинүүдтэй колхозчинуудай пенсинүүдые адлидхаха, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта, фронтын ара талын худэлмэрилэгшэдтэ, дайнай инвалидууд болон үхибүүд-инвалидуудта нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүдые олгохо байна. Тэдхэмжэ багатай эрхэтэдэй һуудал байдалые һайжаруулха хэрэгтэй.

Бага мүнгэ абадаг хүнүүдэй һуудал байдалые һайжаруулхын тула өөһэдынгөө арга боломжонуудые хэрэглэхыень уряалжа, нютагай Советүүдтэ, ажалша коллективуудтэ хандаха хэрэгтэй гэжэ СССР-эй Верховно Советтэ тэрэ дурадхаба.

Удаань үгэ хэлэлгэ эхилээ. Эхэнэрнүүдэй хэрэгүүдэй гэр бүлые, эхэнүүд болон үхибүүдые хамгаалха талаар комитет Хуулинин проектые дэмжэнэ гэжэ депутат **В. И. Матвиенко** мэдээсэбэ. Гэхэтэй хамта үхибүүд-инвалидуудай тэдхэмжые оройдоол 10 түхэриг өөр ехэ болгохые хараалһан статьяе зүбшэжэ болохогүй. Иимэ хэмжээнэй мүнгэн хүрэхэгүй бшуу. 16 хүрэтэр наһанай үхибүүд-инвалидуудай тэдхэмжэ абаха эрхэ олгохо бариминдые үргэдхэхэ шухала гэжэ тэрэ хэлээ. Гадна олон үхибүүдтэй гэр бүлэнэртэ, ганса бэе эхэнүүдтэ, тэжээхэ хүнөө алдаһан гэр бүлэнэртэ, бусад хүнүүдтэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй. Нютагуудай онсо илгаануудые хараада абан, союзна республиканууд таашье иимэрхүү асуудалнууд шидхэгдэхэ эзэргэтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ анхаралаа хандуулаа.

Ветераануудай болон инвалидуудай хэрэгүүдэй талаар комитедэй үмэнэһөө депутат **Т. И. Горинов** үгэ хэлэхэдээ, зүбшэгдэжэ байһан Хуулинин проект социально-политическэ тон ехэ удха шанартай гэжэ тэмдэглээ. Юундэб гэбэл, наһатай колхозчинуудай, худэлмэришэд болон алба хаагшадай материальна талаар хангалгада бии байһан илгаае тэрэ зайсүулна, наһажаал колхозчинуудта тушаа социальна үнэн зүб хандалга хангаха арга олгоно.

Дойнда хабаадагшадта, ами нэһаяа алдаһан сэрэгэй албатадай эхэнүүд болон һамгадта, ганса бэе инвалидуудта хабаатай шидхэгдэгэгүй асуудалнууд үшөөл бии гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Пенсионно ба социальна хангалгын зарим дуримүүдые хубилгаха хэрэгтэй. Мүн социальна хангалгын таһагуудай инспекторнүүдэй салин хүлһые ехэ болгохо ёһотой.

Залуушуулай хэрэгүүдэй талаар комитет тус Хуулинин проектые дэмжэхые дурадхана гэжэ депутат **В. И. Цыбух** хэлэбэ. Эдэ асуудалнуудые залуушуул юундэ дүтөөр хүлеэн абанаб гэбэл, олон залуу хүнүүд пенсинүүдые абадаг байна. Хүн зониие социальна талаар хангалгада шидхэгдэгүй асуудалнуд олон. Залуушуулые ажалда оруулха, гэр байраар хангаха, салин хүлһыень ехэ болгохо асуудалда анхаралаа хандуулха шухала. Залуушуулай дунда гэмтэ ябадалай олошоржо байһаниинь, үндэнэ ябатанай хоорондохи хабаадагшадтай хёмороо зуришэлдөөн һанаа зобооно. Залуу айлнууд зээлеэр ажаһууха эрэгүй. Энэмнай гансашье экономическа бэшэ, харин политическэ асуудал. Олон асуудалнуудые өөһэдынгөө хүсөөр шиидхэхэ арга залуушуулда олгохо арга оньһон хараалха, яаралтай хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Депутат **Л. А. Арутюнянай** һанамжаар, пенсионернүүдэй һуудал байдалые үндэһөөрнь һайжаруулхын тула тусхай зорилготой программануудые хэрэгтэй. Гансал үгэн түрэ эдэ программануудые бэелүүлгэдэ, мүнгэ зөөри үгэхэ ёһотой бэшэ. Урданайнгаа худэлмэришэд тухай анхарха эзргэтэй предприятинуудай, ниитын болон филантропическа эмхинүүдэй, шажанай хүсэлэл оролдолгонууд болон арга боломжонуудые нэгэдүүлхэ шухала. «Энэрхы сэдьхэл» гэһэн үгые үсөөн хэрэглэхэ ёһотойбди. Іоуб гэбэл, олон удаан жэлнүүдтэ худэлжэ, гүрэнэй анхарал оролдолгодо хүрэмөөр хүнүүд тушаа социальна үнэн зүб байдал хангаха тухай хэлэбэл, зүб болохо.

Ленинградай блокадада байһан жэлнүүдтэ худэлһэн, хүшэр хүндэ туршалгануудай үедэ город-фронтдо хүсэ шадалга, элүүр энхэеэ үгэһэн хүнүүдэй аша туһые хараада абаһан нэмэлтэнүүдые энэ. Хуулида оруулха шухала гэжэ депутат **Н. В. Иванов** хэлэбэ. Иимэ хүнүүдтэ тогтоогдоһон хүнгэлэлтэнүүд тухай тогтоолнууд үни хада яаралтайгаар бэлдэгдэһэн байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Тус тогтоол ажалшадай зарим хубидал хабаатай юм. Блокадада байһан хүнүүдэй һуудал байдалые һайжаруулха гэшэ манай уялга мүн гэжэ депутат мэдүүлээ. Энэмнай гансашье сэдьхэл бодолой талаар бэшэ, мүн политическэ ехэ удха шанартай.

Удаань депутадуудай асуудалнуудта **В. С. Павлов** харюусаһан байна.

Хэлэгдэһэн дурадхалнууд болон ажаглалтануудые хараада абан, тус асуудалаар Хуулинин проектые удэшын заседани дээрэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэн шидхэбэри депутадуудта абана.

Гүрэнэй предприяти тухай СССР-эй Хуулида ажалша коллективуудэй ажахыгаа өөһэдөө мэдэхэд хүтэлбэрилхэ эрхэнүүдые үргэдхэхэ зарим заһабари оруулха шухала гэжэ бүлэг депутадуд тоолоно гэжэ **түрүүлэгшээр һуугша** мэдээсэнэ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Л. И. Абалкинда, мүн СССР-эй Верховно Соведэй зохихо комитедүүдтэ зөһабаринуудые бэлдэхыень даалгаха гэжэ тэрэ дурадхаба.

СССР-эй Прокуратурын Т. Х. Гдлянай толгойлһон мүрдэлгын бүлэгэй ажал ябуулгатай холбоотой материалнуудые шалгаха депутатска комиссинин түрүүлэгшэ **Р. А. Медведевэй** мэдээсэлые Верховно Совет шагнаба. Арадай депутадуд болон эрхэтэдэй эзгүйө олон тоото асуудалнууд оронО. Энээндэ хабаатай хүнүүдые баолониитын түлөөлэгшэдые комисси шагнана, олон тоото документнүүдые шалгажа үзэнэ гэзд тэрэ тэмдэглэбэ. СССР-эй Арадай депутадуудай хоёрдохи съездэй комиссиэ өөрынгөө хэһэн тобшололнууд тухай элидхэхэ.

Великобританида, ФРГ-дэ болон Францида гүрэнэй хэрэгээр ошоһон, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ Зүбшэлэлгын Комитедэй зүблөөндэ хабаадаһан тухай СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ **М. С. Горбачев** заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Удаань тэрэ депутадуудай асуудалнуудта харюусаһан байгаа.

Уласхоорондын хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшэ **А. С. Дзасохов** үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын өршөндо маная гүрэнэй ажал ябуулгын шухалын шухала асуудалнуудаар манай Верховно Соведтэ саг үргэлжэ мэдээсэхэ шэнэ ба тон хэрэгтэй ёһо заншалай эхин энэ гүнэзгы элидхэлээрнь табигдаа гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

Манай орон дотор болоһо байһан үйлэ хэрэгүүдээр, манай гадаадын политическэ хараа шугамаар гадаадын оронууд улам ехээр һонирхоно: СССР-эй Верховно Соведтэй холбоо барисаа тогтоохо тухай дурадхалнууд 50 гаран гүрэнүүдтэ оронхой.

Ядерна тэнэрэлгэнүүдые нихрохо ба ядерна туршалгануудые болюулха асуудалнуудаар США-гай конгресстэ хандаһан Хандалгые бателан абахые тэрэ депутадуудта дурадхаба.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Горбачевой гүрэнэй хэрэгээр Великобритани, ФРГ болон Франци ошоһо ерэлгын, мүн Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ Зүбшэлэлгын Комитедэй зүблөөндэ хабаадаһан дүнгүүдые һайшааха гэжэ үдэшын заседани дээрэ депутадуд тогтообо.

США-гай конгресстэ СССРэй Верховно Соведэй хандаһан Хандалгын проектые сесси зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Депутадуд **Н. С. Петрушенко, Е. П. Велихов** болон бусад үгэ хэлэхэдээ, энэ документын тон шухала байһые онсолон тэмдэглээ, американ талынхид зүбшөөһэн харюу үгэхэ бээ гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлээ.

Верховно Совет дуугаа үгэлгөөр тус Хандалгын проектые бателан абана.

Удаань «Хүн зоной пенсионно болон социальна хангалгые һайжаруулха талаар хойшолуулашагүй хэмжээнүүд тухай СССР-эй Хуулинин проектые зүбшэн хэлсээ.

СССР-эй финансын министр **В. С. Павлов,** Ажалай ба социальна асуудалнуудай талаар Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **В. И. Щербаков,** мүн тэрэшэлэн Ажалай, үнэ сэнгүүдэй болон социальна политикын асуудалнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй комиссинин түрүүлэгшэ депутат **Н. Н. Гриценко** тайлбаринуудые хэһэн байгаа. Проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ депутадуд **П. В. Щетько, А. И. Голяков, Б. Н. Никольский, Л. И. Сухов** гэгшэд хабаадалсаа.

Зүбшэн хэлсэлгын дүнгүудые согсолхо зуураа, М. С. Горбачев иигэжэ хэлээ: Шидхэбэри бателан абахынгаа урда нүхэд афганецуудай зүб асуудал табяа гэжэ Верховно Соведэй үмэнэһөө хэлэхэ эзргэтэйбди. Тэдэнэр өөһэдынгөө уялгые дүүргээ, гүрэн түрын, ороной даалгаһан бүхы юумые үнэн сэхээр хэ. Тиимэнээ үгэ булаалдаха үндэнэ баримта үгы. Эхэ асуудал ойлгосотой.

Мүнөө хуулидаа бусаябди. Удаан хойшолуулжа болохогүй асуудалнуудые шэнжэлжэ үзэнэнэй һүүлээр правительство, комитедүүд хаража үзэхэ эзргэтэй. Октябриин 1 болотор эдэ асуудалнуудта харюунууд үгтэхэ ёһотой.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадта медикаментүүдэй, транспортаар ябалгын талаар олгогдодог хүнгэлэлтэнүүдые сэрэгшэд-афганецуудта олгохо тухай үшөө нэгэ асуудал үлэнэ. Энэ асуудалые шидхэхын тула шэнэ арга боломжо бэдэрхэдэнь манай правительствада бидэ туһалхабди.

Пенсинүүдые ехэ болгохо түрүүшын ээлжээнэй хэмжээ ябуулганууды бүрилдүүлхын, мүнгэ зөөри олохын тула Ардай депутадуудэй съездын болон Верховно Соведэй сессинин дэббарие арай шамай дүүргээбди гэжэ **Н. И. Рыжков** хэлэбэ. Хэрэгтэй табан миллиард түхэриг бэдэржэ олохын тула страховой тарифуудые 30-һаа дээшэ бэшэ процентээр дээшэлгүлхэ болонобди. Эндэ табигдаһан бүхы асуудалнуудые шидхэхын тула Пенсинүүд тухай Хуули бэлдэхэдээ тэдэнние нариналр хараха үзэхэ. Энэмнай хүшэр хүндэ асуудалнууд, бидэ бултадаа ехээр худэлхэ болонобди. Юундэб гэбэл, тэдэнние гансашье баталан абаха бэшэ, харин удаадахи табан жэлдэ мүнгэ хаһаһаа абахаб гэжэ тодорхойлхо хэрэгтэй. Сэрэгшэд-афганецуудые туша хүүли мүнөө баталан абахые дурадханаб. Январиин 1-һээ энэ асуудалые шидхэхын тула 1990 оной түсэб болон бюджедтэй хамта сэрэгшэ - интернационалистнуудые дайнда хабаадагшадтай адлидхаха бодомжонуудые оруулха гэжэ правительствада даалгаха дурадхал оруулнаб.

Үгэ бүлаалдаанай үедэ хэлэгдэһэн дурадхалнууд болон нэмэлтэнүүдтэйгээр, СССР-эй Верховно Соведэй палатенуудта амяараа дуугаа үгэлгөөр Хуули баталан абана.

Заседани энэнээр түгэсэбэ.

Августын 2-то сесси худэлмэрээ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

ДЭЭРЭ: СССР-эй Соведэй нэгэдэхи ороной социальна байдалые СССР-эй Верховно Президиумэй Указмо, Витим х... талаар үргэн ного бүри ябуулгатые эрхилэгдэнөө арадай депудай дунда сессинин забришэд, хүтэлбэрлэгшэдэй һунгагшадтаа нийе һонирхуулажаллажа...дта дэлгэрэнгы БАМ-ай хараа байна. электрижүүлэлтэй фотохроника. дүүргэхэ арга... да гүйсэд б...

«Нижнеанг... трес...

ЧИНГИС ХААНАЙ НОЁД

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь цөөлиин 15; 16; 18; 19; 21; 26; 28-най номернуудта).

ЧИНГИС ХААНАЙ НОЁД

Эшэгы туургатай уласаа үнэн шударгы замдань орууллаад,Чингис хаан бар жэлдэ (1206) Ононой эхиндэ хурал зарлаба. Сугларһан албатан зон юһэн хүлтэ сагаан тугаа хиисхэзэд, Чингис ханиие бүхы Монгол гүрэнэй хаан болгобо. Эндэ Чингис хаан Мухалида Гоо ван гэһэн нэрэ үршөөбэ. Мүн эндэ Чингис хаан найманай Хучэлүүг ханиие хүсөөд, барижа асархыень Зэбые эльгээбэ. Монголой Ехэ улас байгуулаад, Чингис хаан зарлиг буулгаба: «Ехэ улас тогтоогоод байхадаа, сэрэгээ гуримшуулан, мянгаадые байгуулаад, уласайнгаа хүсэ нэмээн, хамта зүдхэһэн нүхэдөө мянганай ноёдоор томилхом!»

Иигэжэ ерэн табан мянгаадые байгуулжа, мянганай ерэн табан ноёдые томилбо.

Чингис хаан иигэжэ захирба: «Намда туһа үзүүлһэн нүхэдтөө шагнал барюулхам! Боорчи, Мухали мэтэ нэрэтэ ноёдыем дүүдэгты!» Энэ үедэ гэртэнь байһан Шэхэ-Хатагуу хэлэбэ: «Боорчи Мухали хоёр

Хэнһээ үлүү туһа хээ юм!
Хэнһээ үл/у хүсэ үгөө юм!

Шагнал үгэхэ гээ хадаш, би

Хэнһээ дутуу туһа
хээбиб!
Хэнһээ дутуу хүсэ
үгөөбиб!
Улгыдэ хэбтэхэһээ абан,
Үндэр богоһодош
удөөлби,
Буурал һахалтай болоторсо
Бууруу сэдьхэл сэдьхээгүйб!
Алгабшадга шээхэһээ абан,
Алтан богоһодош удөөлби,
Амандаа һахалтай
болоторсо
Алдуу гаргаагүй ябаалби!
Хүлэйнгөө хажууда
хэбтүүлжэ,
Хубүүн мэтээр тэнжээгээш,
Дэргэдээ намайе
хэбтүүлжэ,
Дүүмни гэжэ тэнжээгээш!

Мүнөө намда ямар шагнал хайрлаха бэлэйш?»

Шэхэ-Хатагуугай иигэжэ хэлэхэдэ, Чингис хаан үгүүлбэ: «Ши зургаадахи дүүмни бэшэ аалши? Үргэмэл дүү шамда дүүнэртэйм адли хүби хүртэхэ. Туһа хэһыеш һанажа, юһэн алдууеш хүлисэнэб! — гээд, үргэлжэлүүлбэ.— Мунхэ тэнгэриин эбгээлээр гүрэн уласаа хамтаруулаад байхадам, ши

Хараха нюдэмни,
Шагнаха шэхэмни

боло! Гүрэн уласайм аймаг иргэнэй эшэгы туургатаниие бүридхэжэ, хабтагай үүдэтэниие илгажа, эхэдэмни, намда, дүүнэр болон хубүүдтэмни хубаажа үгэ! Хэншье шинии үгэһөө гараха ёһогүй! — гэһэн зарлиг буулгаад, нэмэбэ.— Шэхэ-Хатагуу, гүрэн уласайнгаа хулгайе хорижо, худалые сараажа, саазалха зониень саазалжа, яла ашаха зондоо яла аша. — гээд, гүрэнэй Дээдын зарга даалгаба.— Гүрэн иргэниие бүридхэһэнөө, зарга зарглаһанаа Хүхэ Дэбтэртэ бэшэжэ, дансалжа бай! Намтай зүбшэжэ, Шэхэ-Хатагуугай сагаан сааһаан дээрэ хүхэ бэхээр бэшэһэн тэрэ дэбтэрые үриин үри хүрэтэр хэншье ондоо болгохо ёһогүй! Тэрэ бэшэгые хубилгаһан хүн эзэмдэ орохо!»— гэһэн зарлиг буулгаба. Шэхэ-Хатагуу хэлэбэ: «Нам шэнги үргэмэл арай дүү хаанай түрэһэн дүүнэртэй адли хубита зөөридэ хүртэжэ байгаа юм! Хаан, соёрхожо, шабар туургатай балгаһаа нэгэ иргэниие минии хубида үршөөжэ хайрлыш!» Энэ үгэдэнь: «Өөрөө ши тоо байсаалень абаха хаямши, тиихэдээ шиидхээрэй!»— гэжэ Чингис хаан үгүүлбэ. Шэхэ-Хатагуу ехэ шагналда хүртөөд, газаашаа гэрэжа, Боорчи Мухали хоёрые бэшэ ноёдтойнь оруулба.

Чингис хаан Мунлиг эсэгэдэ үгүүлбэ:

«Түрэхэһөөм хойшо
Түрэл болоһон,
Удэхэдэм, үндылгэһэн
Үлэы хутагтамни!

Туһа эбгээл хэһэншни тоолошогүй ехэ! Һануулһууб: Ван хаан эсэгэ Сангуун анда хоёрой уряалаар ошохо замдаа, Мунлиг эсэгэ, танайда хүрэжэ хоноо бэлэйб. Бү ошо гэһэн үгыеш дуулаагүй һаа,

Үерэй үһанда абтажа,
Түймэрэй галда шатажа,

хосорхо бэлэйб! Тэрэ туһашни сэдьхэлдэмни үриимни үри хүрэтэр мартагдахагүй. Тэрэ туһыешни сэдьхэжэ, хоймортоо үндэр һуурида һуулгажа, һара жэл бүхэндэ үриин үри хүрэтэр шамда бэлэг барюулжа байхаб».

Чингис хаан Боорчидо үгүүлбэ: «Үшүүхэндэ нэйман шагал моридоо дээрэмдүүлээд, гурбан хоног мүрдэжэ ябахадаа, шамтай ушараа бэлэйб. Ши тиихэдэ: «Гасаланда орохоН шинии нүхэр боложо ябалсаһууб!»— гээ бэлэйш. Тиигээд миниие оодон хонгорые адуундаа табижархёод, өөрынгөө орог шонхорые намда ануулаад, өөрөө хурдан хубаяа унажа, гэртээ орожо, эсэгэдээш хэлэнгүй, адуугаа эзэгүй орхёод, хүнэг хүхүүрнүүдээ хээрэ хаяжархёод, намайе хайрлажа, суг ябалсаа һэнши. Гурбан хоног нэхэжэ, шагал агтануудым хулуулаан дээрмэшэдэй хүрөөндэ хүрэжэ, хотоной захада бэлшэжэ ябаһан моридоо түүжа бусаа бэлэйбди. Ши Нахуу баянай хубүүн хаямши. Баянай ганса хубүүн аад, юундэ намда туһалаа һэмши? Һайхан сэдьхэлтэй хадаа туһалааш! Хожомынь шамда нэйдажа, туһа хүргыш гэжэ Бэлгэтэйгээ танайда эльгээгээ бэлэйб. Тиихэдэм, ши

Борохон һарьмайгаа
үмдэжэ,
Бухэтэр хонгороо унажа,

туһалхаяа ерээ һэнши. Мэогэдэй гурбан угсаатан манда халдажа, Бурхан-Халданиие гурба бүһэлхэдэнь, шишье бии һэнши. Тэрэнэй хойно Далан-Нэмэргэ гэжэ газарта татаар иргэнтэй дайлалдаха үедэмнай үдэр һүнигүй бороо адхаржа байхадань, намайе унтуулха гэжэ дээрэм нэмэргэ баряад, бороо дуһаалгенгүй бүхэли һүниндөө хүлэйнгөө шалатар байгаа бэлэйш! Хани нүхэсэлэй бэлгэ тэмдэг энэ ха юм! Энээнһээ ондоо али олон аша туһыеш тооложо барахаар аал? Боорчи Мухали хоёр,

Зүб ябадалыем зүбшөөжэ,
Буруу ябадаяым заажа,

энэ Орой үндэртэ хүргэбэт! Одоо таанад хамагай дээрэ һуури эзэлжэ, юһэн алдуу гаргангүй юреелтэй ябагты! Боорчи, Алтай дэрлэхэ баруун гарейм тумэн сэрэгые зонхило!» — гэжэ зарлиг буулгаба.

Удаань Чингис хаан Мухалида үгүүлбэ: «Урдань хада Хорхоног шэбэртэ Хутала хаанай хээзэ үни найрлаһан һагалгар модон доро, Мухали шамда зааарин тэнгэри үзэгдөө бэлэй. Хэлээшэшни хуу тудаба, мүнөө Гуун-Гуаа эсэгыешни һанаандаа оруулбаб. Мухали, үндэр һуурида һуужа, гүрэн уласайнгаа Гоо ван гэһэн алдараа үриингөө үри хүрэтэр зүүжэ ябаарай! Хараагуун шэдхэ дэрлэһэн түмэн сэрэгые зонхило!»— гэһэн зарлиг айладхаба.

Чингис хаан Хорчидо үгүүлбэ: «Һаһанайм ябадалые хэлэжэ үгөө бэлэйш, бага ябахаһаам энэ хүрэтэр

Нойтондо норолсожо,
Хуйтэндэ хүрэлсэжэ,
Нангин түшэгин боложо,
Намтаяа ябалсаалши!

Хорчи, тэрэ үедэ: «Зүнгэймни зүб боложо, тэнгэриин үршөөлөөр хан шэрээ эзэлээ һаа, уласайнгаа эгээн һайхан үхидые шэлүүлжэ, гушан һамгатай болгоороой!» — гэжэ хэлээ һэнши. Зүнгэйшни зүб болоһон хада, эдэ улас иргэнэйм гушан һайхан басагад бэрээдые шэлэжэ аба! — гэһэн зарлиг буулгаад, иигэжэ нэмэзбэ. — Хорчи, баарин угсаатанай гурба мянган сэрэг дээрэ адархан, шонос, төөлэс, тээлэнгүүд угсаатанай түмэн сэрэг нэмэжэ, Тахай Ашаг хоёртой хамта зонхило! Эрдыш мүрэнһөө ойн арад иргэн хүрэтэрхи газар нютагуудые эзэлжэ, ойн арад иргэнһээ түмэн сэрэг суглуулжа захиргаала! Хорчиин зүбшөөлгүйгөөр ойн арад иргэн ишэ тишэзэ нүүхэ эрхэгүй!».

Удаань Чингис хаан Жүрчидэйдэ үгүүлбэ: «Эрхим туһыешни дурдабал, Хара-Халжадай эльһэн губида хэрэгүүдтэй **дайлалдахадаа** Хуйлдар андын алдаан унахада, хэрэгыень ши түйлдань хүргөө һэнши. Жүрчидэй, эрэлхэгээр дайлалдажа, зүрхэнэй, Түбэгэнэй, Дунгаадай, Хори-Шэлмүүнэй, мянган тургуудай сэрэгүүдые дараа һэнши. Ван хаанай гол сэрэгтэ добтолжо, Сангуунай улаан хасарые зэдэлээтэ зэбэрээ харбан шархатуулжа, илалтын мүнхэ тэнгэридэ үүдэн жолоо нээгээ бэлэйш. Сангуунай шархатаагүй һаа, юунэйш болохые мэдэхын аргагүй байгаа. Жүрчидэй, шинии хэһэн эрхим ехэ туһа тэрэ болоно. Тэндэһээ зайлажа, Халха голые уруудан ябахадаа, Жүрчидэй, шамайе уула мэтэ түшэгни гэжэ сэдьхээ бэлэйб. Тиин бидэ Балжуун нуур хүрэбэбди. Тэндэ ундалаад, дайнай замаар мордоходоо, Жүрчидэй, шамайе алганша болгожо, хэрээдүүдтэ добтолбобди. Тэнгэри газар хоёрһоо хүсөө нэмээжэ, тэрэ иргэниие бута сохин, хёморгондоо абабабди. Дайсанай гол иргэниие бута сохиходомнай, хэрээдтэй эб нэгэн найман, мэргэд үгсаатан зүрхөө үхэжэ, тулалдаха шадалгүй болоод, бутаран һандарба. Мэргэд, наймануудай һандархада, хэрээдэй Жаха-Гамбуу хоёр үхидэйнгөө ашаар харьяата уласдаа үлэһэн юм. Хожомынь намтай дайсан харша боложо, зугадан ошоходонь, Жүрчидэй, ши Жаха-Гамбууе эрьюулжэ баряад, бахалзуурдажа алаһан бээрээ улас иргэниинь тараажархёо һэнши. Шинии үзүүлһэн туһа энэ бэлэй!».

Аалдаанай үедэ
Ами бэеэ гамнадаггүй,
Тулалдаанай үедэ
Түшэг болоһоноинь түлөө

Чингис хаан Ибага бэхи хатанаа Жүрчидэйдэ хайра болгон үгэжэ, Ибагада үгүүлбэ: «Шининигээ

Сэдьхэл бодолыеш
сэгнээгүй бэшэб,
Сэбэр һайханиие
мэдэрээгүй бэшэб!

Сээжыем дулаасуулдаг, зүрхыем баясуулдаг, хажуудам зэргэлэн һуудаг шамайгаа Жүрчидэйдэ үгэхэдөө, улас иргэндээ ехэ туһа хэһэнэйнь түлөө хайра болгон баринаб! Жүрчидэйн

Тулалдаанай үедэ
Тулгуурим боложо,
Дайсан харатаниие
Даралсаһан хадань,
Хагасаһан уласыем
Хамтаруулалсаһан хадань,
Бутарһан уласыем
Буридхэлсэһэн хадань,

тэрэ туһыень һанажа, эрхим бэлэг болгон, шамайгаа тэрээндэ үгэнэб. Миниие һүүлээр үри һадаһамни орондомни улэхэдөө, энэ мэтэ туһа хэжэ, түрэ засагай бодол урдаа барижа, миниие үгые юреел болгожо, үриингөө үри хүрэтэр Ибагын алдар нэрые үргэжэ ябуужаг!» — гэһэн зарлиг буулгаад, Чингис хаан Ибагада үгүүлбэ: «Шинии эсэгэ Жаха-Гамбуу хоёр зуун албатанаа, Ашаг-Түмэр һүншөөе, Алиг тогоошоноо эзэжэ болгон шамда үгөө һэн. Урууд иргэндэ ошоходоо, ши хэрээдэйнгээ эзжэһээ Ашаг-Түмэр һүншөөе зуун албатан зонтоёо дурасхаал болгон намда үгэ!» — гээд, Жүрчидэйдэ хандажа: «Ибага хатанаа шамда үгэбэб. Дүрбэн мянган урууд иргэниие зонхилжо жаргыш даа!» гэһэн зарлиг буулгаба.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ИРАНАЙ ШЭНЭ ПРЕЗИДЕНТ

ТЕГЕРАН. Исламай соведэй сугларнай (парламент) түрүүлэгшэ Ходжатольэслам Али Акбар Хашеми-Рафсанджани олонхинн дуугаар Иранай Исламска Республикын шэнэ, дүрбэдэхи президентээр диилэнхи олонхинн дуугаар һунгагдаа. Бүхы һунгагшадай 94.51 процентнь гэхэ гү, али һунгалтада хабаадаһан бүхы 16.439.247 хүнэй 15.537.394-нинь дуугаа үгэһэн байгаа.

Диилэнхи олонхинь — һунгагшадай 97,38 процентнь ороной Конституцида оруулагдаһан заһабаринуудай, нэмэлтэнүүдэй дурадхагдаһан проектые дэмжэжэ байһанаа мэдүүлбэ. Адагламгын соведэй, Иранай Исламска Республикын хүтэлбэрилэгшын дуугаа үгэлгын дүнгүүдые баталһанай һүүлээр Үндэһэн Хуулинин шэнэ найруулга хүсэндөө орохо юм. Тиигэжэ президентые һунгаха талаар дуугаа үгэлгын дүнгүүд баталагдаба.

Совет-Иранай харилсаануудые хүгжөөлгын хараа түсэб тушаа асуудалда харюусахадаа, хөөр ороной хоорондохи харилсаа холбоое саашадань хүгжөөхын тула таарамжатай һайн, үргэн ехэ хараа түсэбүүд табигдажа байна гэжэ һунгагдаһан президент һаяхан албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэһэн А. А. Мохташами тэмдэглээ. Эдэ харилсаануудай үндэнэ һуури табигдаа. Тэдэ саашадаашье хүгжөөгдэхэ юм гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

ВСРП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

БУДАПЕШТ. Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй Пленум эндэ болобо. ВСРП-гэй Түрүүлэгшэ Реже Пьерш тэрэнэй хүдэлмэрние хүтэлбэрилөө. Венгриин ба уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Янош Кадарай дурасхаалые Пленумдэ хабаадагшад ёһолон хүндэлөөд, тэрэнэй ажал ябуулые үндэрөөр сэгнэһэн байгаа.

ВСРП-гэй ЦК-гай Пленум дээрэ уласхоорондын асуудалнуудаар мэдээсэл шагнагдаһан, ерэхэ намар үнгэргэгдэхөөр хараалагдаһан ВСРП-гэй съездэ бэлэдхэл туушаа хараа бодолоо тодорхойлһон байгаа. ВСРП-гэй хүдэлмэриин съездые 1989 оной октябриин 6-да зарлаха шиидхэбэри Пленум абаба.

ХИЛЭ ШАДАРАЙ ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ВЫСТАВКЭ

ПЕКИН. Арадай хэрэглэмжын эд бараан, хүнгэн ба бүд нэхэлгын промышленностнин эдлэл хэрэгсэлнүүд, хүдөө ажахын продукци болон бусад зүйлнүүд советхитад хилэ шадарай худалдаа наймаанай выставкэдэ табигдаха юм. Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, КНР-эй Гадаадын экономическа харилсаанай болон гадаадын худалдаа наймаанай министерствын уласхоорондын холбооной управленийн үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн выставкэ август һарын хоёрдохи арбан хоногто экономическа ба техническэ харилсаанай талаар Пекиндэхи уласхоорондын түбтэ нээгдэхэ юм.

Выставкэдэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри дүүрэхэ тээшээ дүтэлжэ байна. Тиимэнээ выставкэдэ хабаадаха Хитадай олохон компаниинууд советхитад хилэ шадарай худалдаа наймаае үргэдхэхэ дурадхалнуудые бэелүүлхэ талаар эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Хитадай эд бараа, эдлэл хэрэгэлнүүдые газаашань гаргажа худалдаха дурадхалнуудые бэелүүлхэ талаар эдэбхитэйгээр хүдэлнэ. Хитадай эд бараа, эдлэл хэрэгэлнүүдые газаашань гаргажа худалдаха дурадхалнуудые бэелүүлхэ гол ёһонууд хадаа хэлбэришэгүй зүйлнүүд болоно гэжэ теоретигүүд тооломо гээд Хитадта социализм байгуулгын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан хураалдаанда хабаадагшад мэдүүлээ гэжэ Синьхуа агентство мэдээсэнэ.

ЗҮБЛӨӨ ҮНГЭРГЭБЭ

ВАШИНГТОН. Хөөр үдэрэй түршада орон соогуураа ябаха байһанаа болижо, американ подполковник Уильям Хиггинсын хуби заяан тухай мэдээсэлнүүдэй үндэһөөр Дэтын Зүүн зүгтэхи байдалые зүбшэн хэлсэхын тула президент Джордж Буш гадаадын-политическэ советнигүүдтээ зүблөө хэһэн, конгрессэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаһан байгаа.

Дэтын Зүүн зүгтөө абтаһан мэдээсэлнүүдэй ёһоор, Ливанда амгалан байдал хангаха ООН-ой хүсэнүүдэй бүридэлдэ ородог байһан подполковник У. Хиггинс 1988 оной февральһаа хойшо хархис б

Халхын-Гол

ХАНИ БАРИСААНАЙ ХАМТЫН ИЛАЛТА

...Хэнэйшье мэдэhээр, Халхын-Гол шадар япон булимтарагшадые бута сохин илаhанhаа хойшо тэгшэ 50 жэл гүйсэхэнь. 2 hара хахад саг соо үргэлжэлhэн 1939 оной тэрэ дайнда манай Ага нютагай олохон хубүүднай хабаадаhан гэшэ ааб даа. Тиимэhээ нютагайнгаа эрэлхэг хубүүдэй дайлалдаhан, мүн совет ба монгол сэрэгшэдэй дайшалхы хани харилсаанай илаhан газараар ябажа ерэхэ хүсэл түрэhөөр үнинэй hэн.

Майн 23-най үглөөгүүр эртэ бидэнэр Болод дargатай хамта Чойбалсан хотоhоо гаража, утын хargыда оробобди...

Суута Мэнэн тала тухай нэгэтэ бэшэ дуулаhан тула тэрэниие үхаан бодолдоо оруулжа ябабаб. Тэрэ тала хаанаhаа эхилнэб, хэды шэнээн утатай, үргэнтэйб, тэндэ ямар ан амитад амидардаг хаб?

Энээн тухай урда тээнь hонирхоhиемни Болод мартаагүй байба ха юм. Сагаан-Дабаанда тогтохо тухай тэрэ жолоошондо hануулба. Аймагай түбhөө далаад модо газарта ябаад, гүбээгэй оройн орье-торье шулуутай далан дээрэ тогтобобди. Болод машинаhаа бууха зуураа:

— Одоо Сагаан-Дабаанда хүрэбэбди. Энээнээс саашаа Монголой тон ехэ тала — Мэнэн гэшэ эхилнэ. Тэрэнэй үргэлжэлэл Тамсак, Матад гэдэг таланууд болодог юм. Тэдэнэй утань гурбан зуунhаа үлүү модон. болохо байха.

— Мориной хэды хурдан болобошье, энэ тала дайдаар гүйлгэхэдэ, эсэбэритэй байдаг юм даа. Иимэ уужам талал даа,— гэжэ жолоошон Цэйцэрэн нэмэнэ.

Саашаа ябабабди. Талын заха хүбөө харагданагүй. Гүбэзе дабаад, үнөөхил захагүй үргэн дайда... Түрүүшээр энэ нэгэл янза нэлэнхы хуудам тала юушьегүй, хоohон мэтээр үзэгдөө бшуу. Тезд үнэндөө тиимэ бэшэ байшоо. Эндэ-тэндэ сайбалзан, багахан нуурнууд харагдаадхина. Тэндэдэ дүтэхэн байрлаhан монгол малшадай hэеы гэрнүүд холоhоо сагаараан үзэгдэнэ...

Саашаа ябаха бүри Мэнэн талын нюруу нэгэ жэгдэ болоно. hэеы гэрнүүдшье харагдахаяа болибо. Харин hүрэг зээрэнгүүд харгыhаа зуун, баруун тээшэ олошоржо, машинын дүтэлхэдэ, хушуран гүйлдэнэ. Монгол нүхэдэй хөөрэhэнэй ёhоор, тэдэнэр час соо далаад модо түргэн гүйлдэжэ шадаха юм гэед мэдэбэбди. Баhа дошонууд дээрээ согсойлдон hуyhан тарбаганууд, томоотойгоор алхалалдан ябаhан тоодогууд, эдишэээ бэдэрэн элижэ ябаhан элеэ ба харсаганууд нюдэндэ дайралдана. Харин алад саашань талын хүбөөе обёорхо hанаатай хаймадан харахеда, аяар тэндэ далайн долгилжо байhан мэтээр үзэгдэхэ юм. Энэ хадаа миралан урдаhан эрэлгээн! Эдэ бүгэдые хаража ябахадаа, «үргэн ехэ Мэнэн тала өөрынгөөл табисуурта ажабайдалаар оршон байна ха юм даа» гэжэ мэдэрхээр hэн. Гэхэтэй хамта, сэдьхэл hанаан хүлгэн, «тэрэ хюлын 1939, 1945 онуудта совет ба монгол сэрэгшэд энэ талые гаталан, милитарис Японой булимтарагшадые бута сохиюёо дабхиhан ёhотой» гэhэн бодол толгойдом орожо ябаа бэлэй.

Харгы ута, Халхын-Гол холо даа. Эмайнгаа тэн хүрэбэ хабди, «Мэнэн» гэhэн буудалда тогтобобди. Эндэ машинадаа бензин хэхэ, сай үүжа, ундаа хаяаха гэhэн газар байба бшуу. Тэндэhээ саашалхадаа, Монголой хилын харуулай заставануудта тогтожо, хэд-юуд ябаhанаа мэдүүлээд, замаа үргэлжэлүүлнэбди.

Үдын хойно 5 час багта Халхын-Голдо байдаг Сүмбэрсомон хүрэжэ ерэбэбди. Сомоной болон hургуулиин дарганар угтажа нүхэд ёhоор танилсаха. зочид-буудалда түбхинэхэ гэхэ мэтэ болоо hэн ааб даа. hүүлээрнь эндэхи хэдэн дабхаа шулуун гэрнүүдтэй гоё hайхан hууринтай танилсабабди. Энэ хадаа Хамар-Дабаан гэдэг хадын зүүн бооридо тогтоhон «Халхын-Гол» гэжэ сангиин ажахын түб гээшэ. Тус ажахы манай гүрэнэй түhаламжаар 1972 ондо байгуулагдаhан түүхэтэй. Хүн зониинь — 4200, 40 мянга гаран гектар тарялангай газартай, жэл бүри 23 мянган га шэнээсэ, ешмээн болоод тэжээлэй ургамалнуудые тарижа үргүүлдаг. Тиин гүрэндэ аймагайнгаа тушаадаг ороohо тарялангай ехэнхи хубииень хангадаг байха юм. Мүн эндэ 200 үнеэй hаагдана, жэл бүри 5 мянган толгой залуу мал шахан таргалуулагдана. Гадна овощ болон үрэ жэмсүүд үргүулагдадаг юм. Ажахын олзо доходынь жэлэй 5 миллион түхэриг болоно.

Дунда hүргүулиин директор Буяндэлгэрын Мэдра гэгшын хөөрэhэнэй ёhоор, эндэ 960 хүүгэд hурана. Тэдэнэй 160-ниинь — малшадай хүүгэд гурбан дабхар интернадта байдаг. Энэ hүргүулиин дружина Г. К. Жуковай нэрэмжэтэ болонхой. Тус hүргүулида ехэшье, hонирхолтойшье уулзалга боложо, багшанартай hанал бодолоо хубаалдан, эдэ бүгэдые мэдэжэ абаабди.

hүүлээрнь Халхын-Голой илалтада зорюулагдаhан дайшалхы габьяагай музей хараhан байнабди. Хоёр дабхар гоё hайхан шулуун гэр. Тэрэнэй газаагуурнь тойруулаад табигдаhан тэрэ дайнай үеын үхэр буунууд, броневик болон танкнууд. Музейн гэртэ ороходоо, Халхын-Голдо болоhон туладаануудай бүхы түүхэтэй танилсабабди. Эндэ арбаад таhагууд түхеэрэгдэнхэй. Тэрэ дайнай урда тээхи уласхоорондын эрхэ байдал, империалис гүрэнүүдэй эзэмдэлгын түсэбүүд, Халхын-Голдо болоhон дайнай гол үйлэ хэрэгүүд ба дайшалхы ябуулганууд, совет-монгол сэрэгшэдэй баатаршалганууд, япон сэрэгүүдые хүреэлжэ, бута сохиhон тухай саг-сагаар тодорхойлон харуулhан баримтата материалнууд, дүрэ-зурагууд болон экспонадууд тайаг бүхэндэ таарулан табигданхай. Илангаяа Баян-Сагаанай шуhата тулалдаае харуулhан панорама ехэ hонирхолтой. Тиихэдэ гол ехэ зал соонь совет-монгол сэрэгүүдэй hүр жабхалан гэрэлэлhэн нангин дурасхаалта зуйлнүүд, шалгарhан частьнуудай тугууд бин.

Табин жэлэй саана юун болоо hэн бэ гэжэ элишэлээ hаа, иимэ: дэлхэйе эзэмдэхэ гэhэн империалис гүрэнүүдэй, түрүүлэн «Берлин — Токио — Рим» гэжэ гурбан гүрэнэй хэлсээ холбооной ёhоор, милитарис Япон Монголые эзэмдэзэд, hүүлээрнь манай оронние Ураалай шэлэ хүрэтэр дайлан абаха түсэбтэй байгаа. Тиигэжэ японтон 1939 оной майн 11-дэ Монголой хилэ нэбтэрэн ороод, удаань хүсэеэ ехэдхэн, Халхын-Голдо тулажа ерэhэн байха юм.

Иимэ аюултай эрхэ байдалда манай элитэ полководец Г. К. Жуков Белоруссиин сэрэгэй округhоо Халхын-Голдо эльгээгдэжэ, Тамсак-Булаг ба Забайкалиhаа сугларhан сэрэгүүдые бүридэhэн 1-дэхи фронтовой армейскэ бүлэглэл байгуулаад, япон самурайнуудта сохилтонуудые хэжэ эхилhэн байгаа. Мүн маршал Х. Чойбалсан толгойлогшотой монгол сэрэгүүд совет сэрэгүүдтэй нийлэн ороhон юм. Тиин Японой талаhаа 75 мянган, совет-монгол талаhаа 57 мянган сэрэгшэд хоёр hара хахад саг соо дайлалдаhан байха юм. Энэ дайнда аяха түрүүшынжиеэ дайсанние хүреэлэн бута сохихо эрмэлээл бодото дээрээ хэрэглэгдэжэ, август hарын hүүлшын үдэрнүүдэй нэгэндэ япон булимтарагшад үй бута сохигдоо hэмнай. Тэрэ дайнда хэдэн мянган совет сэрэгшэд болон командирнууд эрэлхэг зориг, баатаршалга харуулан, монгол арадай эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдал, мүн түрэл оронойнгоо амгалан хүгжэлдэ аршалан хамгаалаа бшуу. Тиимэhээл монгол арад Халхын-Голой баатарнуудта шүтэжэ, тэдэнэй нэрэнүүд болон шэн зоригые мүнхэлэн нангинаар сахижа байдаг гээшэ.

Үсэд шанга дайн байлдаанай болоhон газарнуудаар ябажа, нюдөөрөө хараха, үхаан бодолдоо удхалан hанаха гээшэ ондоол байдаг даа. Ябаhан лэ газартамнай — нюсэгэн хаданууд, хүнды жалганууд, хадын ташалангууд ба бооринууд — хаа-хаанагүй хуушарhан траншейнүүд, окопууд болон блиндажнууд, үхэр буунууд, машина, танкнуудай бэеэ нюуhан ехэ нүхэнүүд... Тэрэ үеын бүгшэм халуун агаар, элдэб мотоорнуудай хүршэгэнэлдөөн, үхэр буунуудай пушэгэнөөн, томо hомонууд ба бомбонуудай нэрээн, буунуудай ташаганаан, hомонуудай хииганалдаан, добтологшодой хашхаралдаан, шархатагшадай ёололдоон шэхэндэ дуулрахадал гээ...

Хамар-Дабаанай орой... Эндэ Жуков болон Чойбалсанай командна пункт. Тойроод модоор ханалhан холбоо траншейнүүд, штабай hайhан газар гэр — блиндажнууд, адаглан хараха пунктнууд, ара талын нюуса позицинууд... Эндэhээ дурамбайгаар харахада, өөhэдыншье, дайсанайшье позицинууд аньган дээрэ мэтэ эли даа. Нэгэ хонхорто булагдаад орхигдошоhон броневик харагдана. Тиихэдэ хүшөөнүүд хэдыб? Халхын-Голой баруун хаданууд болон зүүн бээр арба гаран хүшөөнүүд бодхоогдонхой.

Хамар-Дабаанай боорыдо, тэбсэг хушуун дээрэ бодхоогдоhон 55 метр үндэртэй, гуулин түмэрөөр зүйгдэхэй, урагшаа тэгүүлhэн сэрэгшэд, танкнууд, самоледуудай дурсэнүүдтэй Илалтын томо хушөө. Нюур таладань: «1939 ондо Халхын-Гол шадар совет ба монгол сэрэгүүдэй япон булимтарагшадые илаhанай хүндэлэлдэ» гээдород хэлэн дээрэ hиилэгдэнхэй.

...Халхын-Голой дайнда илаhаар 45 жэлэй ойтой дашарамдуулан, 1984 оной зун энэ хушөөгэй дэргэдэ жагсаhан ветерануудай дунда мүн манай нютагаархидшье, тодорхойлбол, энэдэхи дайнда хабаадаhан Г. К. Котелев (Ага), Д. Г. Гомбоев (Үзөөн), Р. О. Жамбалов (Сагаан-Шулуутай) гэгшэд байлсаhан юм. Юуб гэхэдэ, тиихэдэ эдэнэр Монголой баатар нүхэдтэй уулзаhан байгаа.

Нүхэд Котелев, Гомбоев, Жамбалов гэгшэд тэрэ дайнда хабаадахадаа, элдэб мэргэжэлтэй ябаа. Тодорхойлбол, нүхэр Котелев буудалгын взводой командир, hүүлээрнь ротын шархатаhан командирые hэлгэнэн байгаа. Нүхэр Гомбоев полит-худэлмэрилэгшын, тиихэдэ нүхэр Жамбалов пулеметчигой үүргэнүүдые дүүргэдэг hэн ха. Наяшаг Григорий Константиновичтай уулзажа, Халхын-Голдохи дайшалхы зам тухайдань hонирхооб. Тэрэ иигэжэ хөөрөө hэн:

— Би 80-дахи буудалгын полкдо (командирнай полковник Захаров hэн) ябажа дайлалдаа бэлэйб. Курска сэрэгэй училищи дүүргэмсэрээ лейтенант эзэргэтэй тус полкдо эльгээгдэhэн байгааб. Манай полкын сэрэгшэд Баян-Сагаанай баруун-урда ташалангаар дайн байлдаанда орохоор бэеэ эзэлэд байгаабди. Манай зүүн талада Федюнинскийн подразделениинхид байгаа. Хоёр тээhээ хам ороогоч, жадаар хаахалаха сэгүүдшье тохёолдодог hэн. Тэрэ японтон жадын тулаалдандэ тасалгүй, тодэргээ сурхариха баатай бологшо hэн. Зүгөөр командованьин даабаргы дүүргэгдэгүй hаа, саазалогдаха ёhотой япон самурайнууд бүлэг-бүлэгдөрөө харагдангүй үндэр газар эзэлжэ хохоод, үглөөгүүр манайхинай аза талалаа буудалгаг аюутай байhан юм. Тиигэжэ хэды сэрэгшэдэй дунда алуулшадаг байгаа гээшэб!! Августын эхэр бишье контузида дайрагдашооб. Талаан болоходоо, хүнгэхэнөөр үнгэрөө агша hэн. Харин августын 28-да, манай сэрэгүүдэй японтонние хүреэлэгэд, усадаажа байhан хаяуусалгатай үедэ хүндөөр шархаташоо бэлэйб — дайсанай hомон үбдэгэйм үедэ тогтоо ха юм. Дайсанние бута сохижо байhан үедэ шархатахада, hүр харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Россин советэй түрүү hүүри эзэлхын түлөө мурысөөн hаяхан Улаан-Удын «Спартак» стадион дээрэ болобо. Эрэшүүлэй 12, эхэнэрнүүдэй 7 командын 80 гаран мэргэшүүл сугларhан байгаа.

Тувын АССР-эй түлөөлэгшэ Улан Ондур 101 очко тудажа эдиршүүлэй дундаhаа «Динамо» бүлгэмэй России советэй чемпион болобо. Манай республикын харбагшад Василий Жигжитов, Виталий Федоров гэгшэд тус тустаа 94 болон 87 очко абажа, шангуудта хүртөө.

Басагадай дунда шанга тэмсэл боложо, Виктория Степанова (Улаан-Удэ), Светлана Закурина (Ярославль) гэгшэд тон адли —96 очко абаба. Гурба-гурбан годлёор дахинаа харбахадаа, 28 очко тудажа, нютагаймнай басаган түрүү hүүри эзэлбэ. С. Закурина гурбан очкогоор гартажа, мүнгэн медальяар шагнагдаа. Елена Ефремова 93 очкотойгоор гурбадахи hүүрида гараhан байха юм.

Залуушуулай бүлэгтэ хүбүүдэй дундаhаа Тувын АССР-эй харбагшад хёрхо мэргэн байhанаа харуулаа. Тиигэжэ Игорь Чамзо, Валерий Саржат-оол гэгшэд нэгэдэхи, гурбадахи hүүриннуудта гараба. Спортын мастерта кандидат Станислав Аксененко хоёрдохи hүүри эзэлэб. Басагад соohоо манай республикын түлөөлэгшэдтэй ана-мана тулалдаха хүнүүд олдобогүй. Буряад ороной суглуулагдамал командын гэшүүд Е. Бадмадоржиева, З. Будаева, Н. Пронина гэгшэд хүндэлэлэй табсангай бүхы шатануудта гараба.

«Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска Советэй тренер, спортын мастер Валентина Савельева 108 очко тудажа, эхэнэрнүүд соohоо онсо шалгарба. Тувын АССР-hээ ерэhэн спортын мастер Галина Тонтоева аяар 8 очкогоор гартаhан байгаа. Гурбадахи hүүри эзэлхын түлөө илангаяа шанга тэмсэл болобо. Спортын мастер Елена Цыганова (Буряадай АССР), уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Бадмацыренова (Шэтэ) тус тустаа 97 очко абаба. Тиигэжэ тэдэ дахинаа харбахадаа, Цыганова 29 очко тудажа, бронзо медальяар шагнагдаа.

Буряадай республиканска советэй тренер, спортын мастер Саян Жалсараев 106 очкотойгоор Россин советэй чемпион болобо. Спортын мастернууд Маюр Ринчиндоржиев, Александр Савельев гэгшэд мүн лэ адли очко тудажа (100), дахинаа харбаhан байха юм. Тиихэдэ 28 очко абажа, М. Ринчиндоржиев хоёрдохи шанда хүртөө. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Балдоржи Галсанов (Шэтэ), Валентин Дарханов гэгшэд шангай hүүрида гаража шадабагүй. Энэнь залуушуулай сог залитайгаар, хёрхо мэргэнээр харбаhые элирхэйлэн гэршэлнэ бшуу.

Эрэшүүлэй дундаhаа «Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска советэй нэгэдэхи команда түрүү hүүри эзэлжэ, Россин советэй нэрэ солодо жуулгын кубогоо hан байха юм. Тувын публиканска сборной команда хэзэлбэ. Тувын АССР-эй лэгшэд гурбадахи ломоор шагнагдаа.

Эхэнэрнүүд дэй республикан хоёрдохи команда лаба. Манай р гэдэхи команд табсангай гурб гараhан байгаа. эй эхэнэрнүүдэй бадахи hүүри

Сэхьень хэ республикын б залуу харбагш бүхэсоюзна гу нуудай Украин ма хотодо үн гэсхэлэй мурыс hан дээрэhээ гарабагүй. Тэм гарнизоной сп ша Жаргал Д. ческэ мэргэжэл лищиин hураг сенко, Юрий боксары) гэгш РСФСР-эй суг манда илалта шуулай дунд чемпионууд б

Б-м.Б.

ЗУРАГУУД бондын харилсаануудтахи **дай хүдөө аажа** туhалха зэргэтэй. **студент Алек** гоор 1989 оной август — **номынгоо хар** дуудай Советүүдэй эзэ **табика байна** уйсэдхэхы болон захиг **дундаhаа годл** гэргэжэ, республика, хиз **матай даа.** автономито округ, райо дорхой байдалые бүхы э хараалагдаhан социальн бэелүүлгээ, тус тус д болон албануудай бүг гада, хүбилган шэнэдхэл руулдаг бүхы юумые эр ра хандуулха гэжэ ССС

В. ГАР

селково Советүүдhээ эхэ үүдэй сессинүүд дээрэ г тоосоо үнгэргэхэ, тэдэни үүдые, ниитын эмхи зурга үүдые, эрхэтэдэй суглаа рэгтэй гэжэ тоолохо. Аж боо барисаа ба харилса бэхижүүлхэ, шухала асуу таараа бэдэрхэ, гүрэнэй нуудай бодото хүдэлм эсэхэ.

ховно Советэй Түрүүлэгч
мль.
августын 1.

Усть-Ордаhаа мэдээсэнэ

АЛАЙРТА БОЛОhОН НА

Усть-Ордын автономито округой бүридэлдэ 6 район ородог юм. Нэрлэхэдэ, Алайрай, Нүхэдэй, Оhын, Боохоной, Баяндайн, Эхирэд-Булгадай районууд мүн болоно.

Арбаад жэлэй саана округой hургуулинуудта буряад хэлэн үзэгдэхэеэ болишоhон юм. Энээнhээ уламжалан, буряад арадай соёл, ёhо заншалнууд, арадай аман үгын зохёолнууд мартагдажа эхилhэн байгаа.

hүүлэй үедэ Буряад орондомнай хаа хаанагүй түрэлхи хэлэеэ үзэхэ асуудалда горитой анхарал табигдадаг болобо. Энэ ехэ hайн гээшэ.

Жэшээ болгон, hаяхан үнгэргэгдэhэн Алайрай районно Сурхарбаан тухай хөөрэхэ хүсэлтэйб. Алайрайхид иимэ hонёор эмхидхэгдэhэн hайндэр hаянайшье болоогүй гэжэ хэлсэнэ.

Районой түб Кутулик hууриндахи ипподромой ойродохи зүлгэ ногоон дээрэ энэ hайндэр үнгэргэгдөө hэн. Нютагай зон ехэ, багагүй, холо ойрын айлшад эндэ олоороо сугларба. hайндэрэй программа үргэн ехэ, гоёор зохёогдонхой байгаа. Тэрээндэ ёохор наадан, үльгэршэдэй, дуушадай мурысөөн оруулагдаа. Мүн хони гаргажа, буряад арадай заншалта эдеэ хоол элбэгээр шанагдаа.

Хонидые гаргаха саг ойртожо байба. Набтархан ябаган шэрээ дээрэ модон тэбшэ, аяга, халбага табяатай. Хони гаргахынгаа урда тээ үйгэд hуужа, гаанhатай тамхияа яаралгүйхэн бааюулжа, юуншьеб тухай бодолгото болоhон хэбэртэй. Энэ хадаа баhал урданай заншалай зүйл болоно ха юм. Тиимэhээ нариндаар сахигдаха эзэргэтэй бшуу.

Хони гаргаhан хүбүүд соohоо эгээл шадамар бэрхэнүүдынь элирүүлэгдэжэ, үбгэд, хүгшэдэй мэгтаалай үгэнүүдтэ хүртэбэ.

Энээнэй удаа уран hайханай программа эхилбэ. Фольклорно коллективые хүтэлбэрилэгшэд Софья Фадеевна Трофимова, Тамара Федоровна Иванова иигэжэ хөөрэнэ:

— Манай ансамбль 1980 ондо байгуулагдаа hэн. Мүнөө коллективтэмнай 22 хүн тоологдоно. Эгээл залуу дуушамнай хорин гурбатай Олег Иванов юм. Тиихэдэ эгээл үндэр наhатайшуул гэхэдэ, далатай Аграфена Степановна Панчукова, жаран табатай Мария Алтаевна Николаева гэгшэд болоно.

Энэ ансамбль хадаа Алята нютагhаа ерээ юм. Эдэ зонтой хөөрэлдэhөөр байтарнай, мяханшье шанагдаба. Эгээл түрүүлэн ныгдынхид улад зониие столдоо уриба. Мяханhаа гадна сагаан эдеэн тон элбэгээр табигданхай. Тобшолбол, саламат, айраг, тараг, үрмэн дүүрэн байгаа. Бууза, шараhан эльгэн табагууд соо хүн бүхэнэй урда табигдаа бэлэй. Сугларhан зон халуун мяханhаа хүртэжэ, сагаан эдеэнэй дээжэhээ амсаба.

Зулгэ ногоон талмай дээрэ буряад хубсаhатай хүбүүд, басагад хүтэрэлдэhөөр гаража, ёохор наадаяа эхилнэ. Гэнтэ дүхэригэй хүбүүн басаган хоёр бии болоод, хадам зуушалагшанараараа дахасалдаhаар ойрохон табигдаhан hэеы гэр руу орошоно. Гэр соо худа урагууд бүhэнүүдээрээ андалдажа, үреэл hайхан үгэнүүдээ хэлсэнэ. Иигэжэ урданай түрын ёhо гуримууд харуулагдаба гээшэ. Энэ үедэ газаа ёохор наадан үргэлжэлhөөр байгаа.

Үбгэн залуугүй — булта дүхэриглэн ябажа, хатархыень хаража байхадаа, сугларhан хүнүүдэй зүрхэн омогорхолой халуун долгёор халяа бэлэй. Саг зуурын забhарлагын болоходо, ёохорой ансамблиин хүтэлбэрилэгшэ Надежда Ивановна Муруеватай уулзахадамни, ансамбль байгуулха талаар түрүүшын хүшэр алхамууд тухайгаа хөөрэжэ үгөө hэн. Сагай ошохо бүри ансамбль хүдэлмэриеэ улам эдэбхижүүлжэ, районойнгоо улад зондо мэдээжэ болоо, hайшаагдаа hааб даа. Бэлигтэй зоншье дуулаха, хатархаяа дуратайгаар ерэжэ эхилээ hэн. Тэдэнэй дундаhаа Лилия Маланова Жебадаевае дүрдамаар. Энэ залуу басаган буряад дүүнүүдые, онтохонуудые, оньhон үгэнүүдые болон таабаринуудые олоор мэдэдэг, шадамар бэрхээр хөөрэдэг юм.

«Тайлган» гэжэ урданай hайндэрhөө хэhэг харуулагдажа, сугларагшадые hонирхуулба. Эгээл хүндэтэй айлшанда эдеэнэй дээжэhээ барюулагдаба. Энэ үедэ буряад дуун замхангүй эздэлнэ. Дайнай, ажалай ветеран Л. Э. Баговн дуу уянгатуулан гүйсэдхэнэ. Гадна хүн бүхэндэ элүүр энхэ, золтой жаргалтай ябахые хүсэhэн үреэлэй үгэнүүд гоёор эздэлээ hэн.

hайндэр түлэг дундаа ябажа байна. Софья Семеновна Шулунова хүүр дээрэ наадажа, арадай урданай дуунуудые дуулахыень шагнагдаа. Ү олоороо сугларанхай. Ү та Хоритонова «Минии м гүйсэдхэбэ. Уужам талм да улад обооролдонхо га энеэдэн тэндэ замхи даа Борис Иванович ёгто онтохонуудые хөө хүхеэнэ.

Алайрайхидай наадада ондоо зүйлтэй юм. Жэш «Эрьелдээн», «Хатар», болон бусад болоно. М нютагаархид — Бахтай зохёолой коллектив эдэ эрхимээр гүйсэдхэдэгөө дээжэ болонхой юм. hаа гадна Улаан-Удэдэ х цертнүүдээ харуулhан б шье коллектив шалгар новай түрэhөөр 100 жэл лагдаhан программада нуудые, хатарнуудые бо нуудые олоор оруулан

Елизавета Васильевна Николаевна Баргуева домогуудые, үреэлнүүд нуудые сээжээр тоогуй байба.

«Ноёной хүбүүн» гэжэ тина Иннокентьевна Х хомоор уншаа.

hайндэрэй түгэсхэлдэ дые гаргаба. Эгээл эдэ на Мархаева hайшаал төө. Ёохор хатархадаа Б эрхимлээ. Тэрэнэй гэшэ гарова, А. М. Балбина лэгдээ. Тэрэшүүдэй тэрэнэй гэшүүд Л. И. Ба тонова, Ныгдын ансамб шүүд Л. М. Жебадаева, гэгшэдэй бэлиг шадаб сэгнэгдэбэ.

Үльгэршэдэй конкурс дай дундаhаа Е. В. Егор гуева, С. М. Павлова х до нэрлэгдэhэн байна.

Буряад арадайнгаа х нягтаар сахижа, ёhо мартаагүй зоной эдэбх hанай ашаар иимэ hай хөөрэгдэжэ, гоёор үнгэр Энэ hайндэр бултанда даа.

Спорт — Спорт — Спорт

ШЭНХИНЭЭТЭ ГОДЛИНУУД

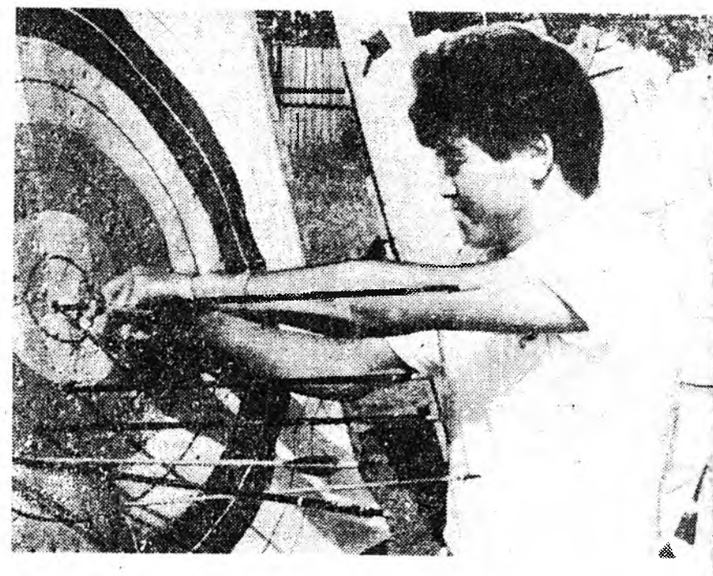

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Амар сайн, хүгжэм!» 10.20—«Садовник» — уран hайханай фильм. 12.00— А. П. Сумароков. «Амиды мэндэ байгаа сагтаа». 16.30—«Зуун жэлнүүдэй гүн соohоо». 17.00 —«Ура, у нас каникулы!»— үхибүүдтэ фильм. 18.10—«Автопортрет, Рудольф Хачатрян» —баримтата фильм. 18.40— «16-тай ба тэрээнhээ дээшэ наhатайшуулда». 19.25—Мультфильмнүүд. 19.45—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00— —«Сенсация» — фильм-концерт. 20.30—Ехэшүүлдэ мультфильм. 20.45—«Хараа шугам». 22.00—Время. 22.35—«Испан оперын бэрхэ дуушад». 23.30 —«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 23.45—Ородой искусство Англида.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—«Би өөрынгөө бүтээhэн даляар ниидэнэб». 9.45 — Фильм-концерт. 10.30, 12.10—Испан хэлэн. 11.00 —«Бидэнтэй хамта, бидэнэр шэнгеэр, бидэнэрhээ үлүүгээр хэ». 12.00—Шэнэ hонин. 12.40 —«Четыре танкиста и собака» —олон серитэй уран hайханай фильм. 3-дахи сери. «Где мы, там граница». 13.35—Мультфильмнууд. 14.00—«Опасный поворот» —, уран hайханай фильм. 2-дохи сери. УЛААН-УДЭ. 17.30—«Горизонт — телеальманах. 18.10 — Байгал. 18.30—«Микро бэ». 19.15— 20.05—Ажалша жэмтэ дамжуу 20.45—«Амгалан гашуул!». 21.0 ховно Совед 22.00—Время. поворот» — фильм. 3-дахи

Ред

Р. Б. Г

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номертo

Газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаhанда КПССэй ЦК-гай Политбюрогой эзлжээтэ заседани дээрэhээ бэшэгдэhэн ТАСС-ай тоосоон нийтэлэгдэбэ. Газетын нэгэдэхи болон гурбадахи хуудаhануудта СССР-эй Верховно Советэй нэгэдэхи сесси тухай ТАСС-ай тоосоон нийтэлэгдэбэ. Михаил Сергеевич Горбачевой сесси дээрэ хэлэhэн үгэ, депутадуудта үгэhэн харюунууд номерой нэгэдэхи болон хоёрдохи хуудаhануудта үгтэнхэй. Номерто августын нэгэндэ болоhон зүблөөн тухай тэмдэглэл байха.

hүүлэй үедэ үндэhэн арадай соёлые хүгжөөхэ талаар горитой эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулагдадаг болонхой. Тээмэндэ Улаан-Удэ хотодо арадай хүгжэмэй оркестрнүүдэй харалга hонирхолтойгоор үнгэрhэн байна. Энэ харалга дээрэhээ бэшэгдэhэн репортаж номерто уншагшадай анхаралда байха.

Кино, театрнуудта

«ДРУЖБА»
Финист — ясный сокол — в 9-40, Танцуй, танцуй! (2 серии) — в 11-30, 18-10, Город Зеро — в 14-10, 16-10, 20-50 (удл.).
«РОДИНА»
Тринадцатая невеста принца — в 9-50, 16-30, Болезнь любви (2 серии)— в 11-30, 14, 18-10, 20-50.
«ПРОГРЕСС»
Красный зал — Болезнь любви (2 серии)— в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50. Зеленый зал — Турбаза «Волчья»— в 9-40, 11-30, 13-30, 15-30, 17-30, 19-30, 21-30.
«ЭРДЭМ»
Заколдованный мальчик — в 9-40, 12-50, 14-20, Роковая ошибка — в 11, 15-50, 17-50, 19-50, 21-40.
«ОКТЯБРЬ»
Волшебник Лала — в 9-40, 14-30, ЧП районного масштаба — в 11-10, 12-50, 16, 18, 20, 21-50.
«ЗЕЛЕНЫЙ»
Приди снова, дождь — в 20,
«ВОСТОК»
Приключение бельчонка Мики — в 15-30, Райская яблоня — в 17, 19, 21.
«БАЙКАЛ»
В зоне особого внимания — в 18-30, 20-30.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
индекс 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы; партийной жизни и пропаганды—2-60-91—2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35 Н-03426. Заказ № 178. Индекс 04613.